

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
แบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย
อำเภอปง จังหวัดพะเยา

นางสาวพรนิภา ทวางค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2564

**The Participation of Farmers in Agricultural Extension and Development by
Integrated Organizations in the Highland Area of Pha Chang Noi Sub-district,
Pong District, Phayao Province**

Miss Pronnipa Tawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ชื่อและนามสกุล นางสาวพรนิกา ทาวงค์

แขนงวิชา ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์

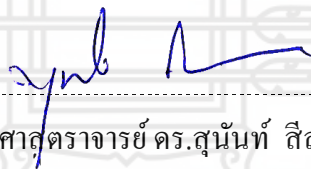
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมสวย ปัญญาสิทธิ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงาน
ในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัย นางสาวพรนิภา ทาวงค์ รหัสนักศึกษา 2639001417

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ลีสังข์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 3) ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และ 4) ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการเข้าอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ปี 2564 จำนวน 250 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาจาร์ ยามาเน่ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกร ร้อยละ 62.3 เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 48.28 ปี เกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพการเกษตร ร้อยละ 89 ทำไร่ มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่ เกือบทั้งหมดมีการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเอง แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 85,548.70 บาท/ปี 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน เสนอแนวทางการดำเนินงาน และการร่วมประชาคม 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน พบว่า อยู่ในระดับมากคือ การดำเนินงานมีการสามารถแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง และความต้องการในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความต้องการองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมบนพื้นที่สูง 4) เกษตรกรมีปัญหาด้านการคมนาคม การสื่อสารงบประมาณการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะทางกายภาพ มีระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีข้อเสนอแนะในเรื่องของการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนร่วมกับหน่วยงาน และการติดตามการดำเนินงาน นอกจากนี้ ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้บูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง

คำสำคัญ การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การบูรณาการการดำเนินงานเกษตรบนพื้นที่สูง

Thesis title: The Participation of Farmers in Agricultural Extension and Development by Integrated Organizations in the Highland Area of Pha Chang Noi Sub-district, Pong District, Phayao Province

Researcher: Miss Pornnipa Tawong; **ID:** 2639001417;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor;

(2) Dr. Ponsaran Sararom, Assistant Professor;

Academic year: 2021

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic socio-economic situations of farmers, 2) participation by farmers in the operations of integrated organization for agricultural extension and development, 3) opinions and needs of farmers in the operations of integrated organization for agricultural extension and development, and 4) problems of the operations and suggestions for the guideline of participation in the operations of integrated organization for agricultural extension and development.

The population in this study were 250 farmers who participated in the training program for knowledge transfer of appropriate agricultural technology based on potential of highland area in Pha Chang Noi Sub-district, Pong District, Phayao Province in the year 2021. The samples were determined by using Taro Yamane's formula with an error level of 0.05 accounting for 154 samples. The data were collected by a questionnaire and calculated to determine frequency, percentage, standard deviation, minimum and maximum values.

The research findings were found that 1) male farmers were accounted for 62.3 percent with an average age of 48.28 years. All of them had farming occupation with 89 percent produced field crops. Most of them had their own farm area without legal document with 36.48 rai. The average annual income was 85,548.70 baht. 2) In overall, the participation of farmers in the operations of integrated organization for agricultural extension and development in the highland area were rated at moderate level by attending the project planning, making operational guideline, and community discussion. 3) The operations were perceived at high level in the aspect of 'the operations could solve agricultural problems in the highland area' while their needs were stated at the highest level such as appropriate knowledge and agricultural technology for the highland area. 4) The problems of transportation, communication, and operational budget were stated at moderate level while the problem of physical condition was indicated at low level. They suggested that the farmers should participate in the meeting for planning with the organizations and follow-up operations. Moreover the organizational integration should solve the lack of water supply for agricultural production in the highland area.

Keywords: Agricultural extension and development, Participation of farmer, Operational integration, Highland agriculture

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูง จากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสั่งข์ และ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์ จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมชาติราช ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนช่วยถ่ายทอดความรู้และแนวความคิดทางด้านวิชาการอันมีคุณค่า และขอขอบคุณ อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี ดร. สมสวย ปัญญาสิทธิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำที่ดีในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ กับผู้วิจัยในการศึกษา สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราช ทำให้อาจารย์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มี เนื้อหาถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ตำบลผาช้างน้อย เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) และผู้นำชุมชนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ทุกท่าน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณเกษตรกรตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ทุกท่าน ที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโท รุ่นที่ 23 สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ และพี่ชาย ที่ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือ และกำลังใจจากบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัว ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลืออีกมาก ที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนาม ได้หมด ในที่นี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณไว้ในโอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

พรนิภา ทาวงศ์

สิงหาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
บริบทพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา	6
บทบาทหน้าที่หน่วยงาน	10
การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	15
แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ	19
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	21
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	27
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	42
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงาน ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง	49
ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงาน แบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง	52
ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง	57
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	63
สรุปการวิจัย	63
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	77
ก แบบสอบถามการวิจัย	79
ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	89
ประวัติผู้วิจัย	91

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพทางสังคมของเกษตรกร 43
ตารางที่ 4.2	สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร 46
ตารางที่ 4.3	การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการ ของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง 50
ตารางที่ 4.4	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง 53
ตารางที่ 4.5	ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของ หน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง 55
ตารางที่ 4.6	ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง 58

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่พอสังเขปพื้นที่ตำบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา	7
ภาพที่ 2.2 การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ของหน่วยงาน ..	15

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคเหนือตอนบน ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปประกอบด้วยภูเขา และเทือกเขาสูงทอดแนวยาวในแนวเหนือใต้ แนวเทือกเขาเหล่านี้ต่อโยงมาจากเทือกเขาในแคว้นยูนนาน ของจีน จากบริเวณที่ราบขึ้นไปจะเป็นที่ลาดเชิงเขา และบริเวณภูเขาสลับซับซ้อนสูงต่ำแตกต่างกันไป มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 150 – 170 เมตร จนถึงระดับเกินกว่า 1,000 เมตรขึ้นไป และการแบ่งพื้นที่ของภาคเหนือตอนบนยังแบ่งตามลักษณะพื้นที่ได้เป็น 3 ลักษณะคือ พื้นที่ต่ำ (low land) โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 400 เมตร พื้นที่ราบ (up land) โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 400-700 เมตร พื้นที่สูง (high land) โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 700 เมตร โดยเฉพาะบริเวณที่มีระดับความสูงเหนือกั้นร่องน้ำมากกว่า 700 เมตรขึ้นไป จัดเป็นพื้นที่สูง (high land) ซึ่งมีความลาดชันโดยเฉลี่ยของพื้นที่มากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งนอกจากจะมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าไม้แร่ และมีชุมชนของชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วพื้นที่ ชาวไทยภูเขาเหล่านี้ทำการเกษตรแบบเลื่อนลอย (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), (2565))

ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าไม้เทือกเขาสูงชัน วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 900-1,720 เมตร ทางทิศเหนือมีเทือกเขาผีปันน้ำ เป็นแหล่งกำเนิดน้ำหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นแนวเขตรรมชาติ โดยมีเทือกเขาภูลังกาเป็นยอดสูงสุด ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,720 เมตร มีภูเขาประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ และมีแม่น้ำสำคัญ 2 สายคือ น้ำคะ และน้ำจิม จำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่ จำนวน 7 หมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา, 2564, น.6-7) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำสวน ทำไร่ ประมาณร้อยละ 90 เป็นสวนยาง สวนลิ้นจี่ สวนลำไย และสวนอาโวคาโด ส่วนการทำไร่จะเป็น ไร่ข้าว และไร่ข้าวโพด ส่วนที่เหลือจะเป็นกาแฟ ผัก ผัก สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นไหล่ภูเขา เป็นเขตป่าสงวน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินพื้นที่ค่อนข้างลาดชัน ขาดความอุดมสมบูรณ์

ชาวบ้านเป็นชาวเขา ไม่มีสัญชาติไทย (บางส่วน) ในพื้นที่มีการตั้งเขตอนุรักษ์สัตว์ป่า แต่ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย ทำให้พื้นที่ทำมาหากินลดลง และจำกัดอยู่ในพื้นที่เดิม ทำให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องถูกนำมาใช้เพื่อการเพาะปลูกแบบทำไร่เลื่อนลอย ทำให้เป็นปัญหาเรื่องดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาหมอกพิษ โดยชาวบ้านไม่มีความรู้ทางการเกษตรมากนัก จึงมีการนำยากำจัดโรคแมลงศัตรูพืชเข้าไปป้องกันกำจัด โรคและแมลงในพื้นที่ ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ประกอบการอาชีพและผู้บริโภค และปัญหาด้านผลผลิตตกต่ำเพราะขาดทักษะในการบำรุงปรับปรุงดิน เทคโนโลยีใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตร ชาวบ้านเกิดการปลูกพืชซ้ำ ๆ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ต้องการการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และภาคภาคิในการเข้ามามีส่วนร่วมกับเกษตรกร เช่น องค์ความรู้ด้านการเกษตร การจัดการบริหารการผลิต และเทคโนโลยีการผลิตพืช เพื่อนำไปพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย เพื่อนำมาประมวล และสังเคราะห์ให้ได้รูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างเหมาะสม

ดังนั้น จึงได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยศึกษาในประเด็น การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่สูง ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ความคิดเห็น และความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมและพัฒนากษตรแบบบูรณาการบนพื้นที่สูงของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนากษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาซังน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนกับเกษตรกรในพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงาน ความคิดเห็นและความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่สูงของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2564 - กรกฎาคม 2565

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความใช้ในการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะขึ้นดังนี้

5.1 เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

5.2 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ทำการเกษตรในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

5.3 การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง

5.4 ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก ความเชื่อและการตัดสินใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยอาศัยความรู้ การรับรู้ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น

5.5 ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ และความต้องการของเกษตรกร ในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อยอำเภอปง จังหวัดพะเยา ในเรื่องขององค์ความรู้ เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่สูง

5.6 การบูรณาการ หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานและภาคภาติในการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ไปด้วยกัน อย่างลงตัวและอย่างสมดุล รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน

5.7 พื้นที่สูง หมายถึง พื้นที่ที่เป็นภูเขา หรือพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป หรือพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่สูงตามที่คณะกรรมการกำหนด พื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา เป็นเทือกเขาสูงชัน วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 900-1,720 เมตร

5.8 การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เป็นกระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้นำที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำความรู้ ฝึกอบรม กระตุ้น ชักจูง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเกษตรกร โดยมีเป้าหมาย โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

5.9 หน่วยงาน หมายถึง ศูนย์รวมกลุ่มบุคคลหรือกิจการที่ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

6.1 เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงาน ในการจัดทำแผน โครงการ/กิจกรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้และเพิ่มประสิทธิภาพสามารถพึ่งตนเองได้

6.2 เพื่อเป็นแนวทางการบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรบนพื้นที่สูง โดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงาน

6.3 เพื่อนำข้อมูลปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ แนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการมาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร ตำราวิชาการ บทความ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บริบทพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
2. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน
3. การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
6. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
7. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

จากแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565 (องค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา, 2564) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

1.1.1 สภาพภูมิประเทศ ตำบลผาช้างน้อย เป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ในอำเภอปง จังหวัดพะเยา ห่างจากตัวอำเภอปง ประมาณ 37 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 215,312.50 ไร่ หรือประมาณ 344.5 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่อยู่ในปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าไม้ เทือกเขาสูงชัน วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 900-1,720 เมตร ทางทิศเหนือมีเทือกเขาฝิปันน้ำ เป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นแนวเขารธรรมชาติ โดยมียอดดอยภูลังกาเป็นยอดสูงสุด ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,720 เมตร มีภูเขาประมาณ

3) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกลางเดือนพฤษภาคม รวมระยะเวลา 3 เดือน มีสภาพภูมิอากาศค่อนข้างร้อนถึงร้อนมาก

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1.2.1 การเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำสวน ทำไร่ประมาณร้อยละ 90 พืชไร่ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด สับปะรด พริก เกพกุสเบอร์รี่ เมล่อน องุ่น เป็นต้น พืชสวน ได้แก่ ลิ้นจี่ มะม่วง อาโวคาโด มะละกอ ข่างพาราและกาแฟ เป็นต้น พืชผัก ได้แก่คะน้าฮ่องกง คะน้ายอด เบ็ช้ฮ่องเต้ กะหล่ำปลี มะเขือเทศโครงการหลวง มะเขือเทศราชินี เป็นต้น พื้นที่ทำไร่ แหล่งตลาดทางการเกษตรของเกษตรกร ส่วนใหญ่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวง จะส่งผลผลิตให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ส่วนที่เหลือจะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อในพื้นที่

1.2.2 การปลุกสัตว์ เป็นการประกอบกิจการในลักษณะครัวเรือนเป็นอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด สุกร เพื่อจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือน

1.2.3 การท่องเที่ยวและบริการ ในพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนี้

1) คอยภูลังกา (ภูเทวดา ฟินจาเบาะ) เป็นสันเขาแคบ ๆ ด้านตะวันตกเป็นป่าดงดิบ ด้านตะวันออกเป็นหน้าผาสูงชันหน้าปกคลุมและลมพัดแรง เมื่อขึ้นไปบนยอดคอยชมพระอาทิตย์ขึ้นและทะเลหมอกยามเช้าได้สวยงาม

2) จุดชมวิวกุลังกา (ผาช้างน้อย) ตั้งอยู่ที่บ้านปางมะโอ หมู่ที่ 4 เป็นจุดชมวิวธรรมชาติ วิวด้านล่างเป็นแอ่งมีเขาหินปูนและต้นไม้ใหญ่เรียงรายสลับกัน ไฮไลท์ของการมาเที่ยวจุดชมวิวกุลังกา (ผาช้างน้อย) คือการได้ชมพระอาทิตย์ขึ้นส่องแสงลงมายังทะเลหมอกในแอ่งกระทะ ให้บรรยากาศสวยงามเหมือนภาพวาด นอกจากนี้ที่นี่ยังจะได้ชมหนังสือเดินทางของชนเผ่าเมี่ยนที่ขาวที่สุดในโลก ที่เรียกว่า “ เกียเซนป้อง ” ด้วย

3) น้ำตกหลายแห่งในเส้นทางสู่ภูลังกา ได้แก่ น้ำตกลานซ้อน น้ำตกปางมะโอ และน้ำตกวังพญานาค เป็นต้น

4) ศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ตั้งอยู่บ้านสิบสองพัฒนา ตำบลผาช้างน้อย มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 500 – 1,300 เมตร ลักษณะพื้นที่เป็นเนินเขาสลับกับภูเขา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ มีศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาการเกษตร เปิดให้ผู้ที่มาศึกษาดูงานแปลงผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ โรงคัดบรรจุและพืชผักต่าง ๆ ในพื้นที่ของโครงการฯ

5) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) ตั้งอยู่บ้านน้ำคะ – สานก้วย ตำบลผาช้างน้อย มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 900-1,000 เมตร

รับผิดชอบการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง กลุ่ม 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน และซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ รวบรวมองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 สภาพทางสังคม

1.3.1 การปกครอง ผู้นำและลักษณะผู้นำในชุมชน ด้านการปกครอง มีกำนันเป็น ผู้ดูแลในระดับตำบล ในระดับหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ ด้านการบริหารงานสนับสนุนงบประมาณมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้นำบริหารงบประมาณ ในด้านการเกษตรจะมีอาสาสมัครเกษตรประจำหมู่บ้าน (อกม.) มีหน้าที่ประสานงานถ่ายทอดความรู้และให้คำปรึกษาด้าน การเกษตร

1.3.2 การศึกษา ด้านการศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย มีการ จัดการด้านการศึกษา โดยมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย จำนวน 4 แห่ง มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 แห่ง และศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ จำนวน 9 แห่ง (ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปางค่า (สรช.) จำนวน 1 แห่งและ ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 8 แห่ง)

1.3.3 ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลผาช้างน้อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 2 ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าเมี่ยนและชนเผ่าม้ง ซึ่งมีการนับถือศาสนา ดังนี้

1) **ชนเผ่าอิวเมี่ยนเมี่ยน** ส่วนใหญ่จะนับถือเทพยดา วิญญาณบรรพบุรุษ และ วิญญาณทั่วไปทุกบ้านจะมีหิ้งบูชา เป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษและมีความเชื่อในเรื่องที่อยู่ เหนือธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดจนการนับวันเดือนปี สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โชค กลางและการทำนายพิธีกรรมที่สำคัญ

2) **ชนเผ่าม้ง** มีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่อยู่บนฟ้า ในลำน้ำ ประจำต้นไม้ภูเขา ไร่ นา ฯลฯ ชาวม้งจะต้องเช่นส่งเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่าง ๆ เหล่านี้ปีละครั้ง

1.3.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนในเขตพื้นที่ได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปักผ้าชนเผ่า การตีเครื่องเงิน การตีมีด การจักรสาน ไม้ไผ่ เป็นต้น

1.3.5 ภาษาถิ่น ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลผาช้างน้อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 2 ชนเผ่า ได้แก่ชนเผ่าเมี่ยนและชนเผ่าม้ง ซึ่งมีภาษาถิ่นดังนี้

1) ภาษาเมี่ยน จัดอยู่ในภาษาตระกูลทิเบต สาขาแม่ว-เข้า ภาษาพูดของเมี่ยน พัฒนาจากกลุ่มภาษาหนึ่งของชาวหมานและแพร่กระจายไปสู่เขตต่าง ๆ ตามท้องถิ่น ในปัจจุบัน ผ่านการพัฒนากลายเป็นภาษาถิ่นย่อย 3 ภาษา คือ ภาษาเมี่ยน ภาษาปุ่น และภาษาลักจก

2) ภาษาม้ง จัดอยู่ในสาขาแม่ว-เข้าของตระกูลจีน-ทิเบต ไม่มีภาษาเขียน ม้ง ไม่มีภาษาที่แน่นอน ส่วนใหญ่มักจะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่นภาษาอื่นมาพูดกัน เช่นภาษาจีนยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ตำบลผาช้างน้อย เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปง จังหวัดพะเยา มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าไม้ เทือกเขาสูงชัน วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 900-1,720 เมตร สภาพภูมิอากาศ มี 3 ฤดูกาล มีอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร พืชไร่ พืชสวน เป็นหลัก และเกษตรกรยังไม่มีความรู้ในการทำการเกษตรที่คุณภาพมากนัก เกษตรกรจึงต้องการองค์ความรู้ ในด้าน เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัย การวางแผนการผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ และด้านการตลาดสินค้าเกษตร เกษตรกรจึงมีความต้องการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานแบบบูรณาการในพื้นที่ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

2. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน

2.1 ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง)

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) มีกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ รวบรวมองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในการปลูกไม้เมืองหนาว ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผักเมืองหนาว มีขอบเขตความรับผิดชอบในพื้นที่สูงครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 2 จังหวัด ได้แก่ พะเยา น่าน มีบทบาทหน้าที่ (1) ศึกษา พัฒนา ประยุกต์ เทคโนโลยีการผลิตและการจัดการ ทรัพยากรการผลิตให้ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่สูง (2) ศึกษา วิเคราะห์และวางแผนการส่งเสริมให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ ของเกษตรกรในพื้นที่สูง (3) ถ่ายทอดความรู้และประสานการส่งเสริมการผลิต การจัดการผลผลิต ในเขตพื้นที่สูง กับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องในรูปแบบบูรณาการ(4)ปฏิบัติงานอื่น ๆตามบทบาทภารกิจ และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบ และครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึง (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง), 2565)

2.2 ศูนย์พัฒนาพื้นที่โครงการหลวงปั่งค่า

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปั่งค่า ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวง ดำเนินงานพัฒนา และส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรในการเพาะปลูกพืชผัก ไม้ผล ภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย ได้แก่ ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) สร้างรายได้ที่มั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีแก่เกษตรกร สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการปลูกป่าชาวบ้านตามแนวพระราชดำริ ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง การอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยการปลูกหญ้าแฝก รมรงค์การลดการใช้สารเคมี และเฝ้าระวังการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนและชุมชน โครงการหมู่บ้านสะอาด หมู่บ้านปลอดยาเสพติด การอบรมยุวเกษตรกร ส่งเสริมการอนุรักษ์งานหัตถกรรมชนเผ่าเมี่ยนที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรที่สูงแก่นักเรียน นักศึกษาเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป ผลผลิตหลัก ได้แก่ พริกหวานสองสี กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี คენห่อแดง เบบี๋ฮ่องเต้ มะเขือเทศโครงการหลวง มะเขือเทศเซอร์รี่ ฯลฯ (ศูนย์พัฒนาพื้นที่โครงการหลวงปั่งค่า, 2565).

2.3 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. จัดตั้งขึ้นเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะสนับสนุนงานโครงการหลวงและขยายผลงานโครงการหลวงในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมบนที่สูงของประเทศไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน โดยมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เพื่อเป็นกระบวนการและกลไกในการเสริมสร้างงานวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมใหม่ การเสริมสร้างและการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การเก็บรักษาคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ การถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง และการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนทางวิชาการในระดับนานาชาติเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น มีภารกิจหลักคือ สนับสนุนและรักษาซึ่งพันธกิจของโครงการหลวงในการวิจัยและพัฒนา เผยแพร่และสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ของการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

2.3.1 งานวิจัย เพื่อสนับสนุนงานวิจัยโครงการหลวง และการวิจัยและพัฒนาผลิตผล/ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ รวมทั้งเพื่อพัฒนาองค์ความรู้จากความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม

2.3.2 งานส่งเสริมและขยายผล โดยการนำองค์ความรู้โครงการหลวงและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากงานวิจัย เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงให้เกิดความยั่งยืน

2.3.3 งานพัฒนาเครือข่ายและความเป็นหุ้นส่วนในความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยการสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนงานวิจัย งานพัฒนา อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ทั้งภายในสถาบันโครงการหลวง และหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

2.3.4 งานพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์ให้เป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้และเป็นจุดเชื่อมโยงการแสดงผลงานวิจัยและพัฒนาผลงาน โครงการหลวงและพื้นที่สูง

2.3.5 งานบริหารและพัฒนาองค์กร เพื่อเสริมสร้างองค์กรให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2565).

2.4 สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา

สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา สังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความมั่นคง พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ และส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา, 2565)

2.5 สำนักงานเกษตรอำเภอปง จังหวัดพะเยา

วางแผนและส่งเสริมการวางแผนการผลิตการเกษตรในอำเภอ ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจเกษตรของชุมชน ส่งเสริมและประสานถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต การจัดการผลผลิตพืช ประมง และปศุสัตว์ ให้บริการและส่งเสริมอาชีพการเกษตรทุกสาขา และปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานเกษตรอำเภอปง จังหวัดพะเยา, 2565)

2.6 องค์กรบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบกรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย การดูแลการจราจร และส่งเสริมสนับสนุน หน่วยงานอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะ มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย จัดการ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการฝึกอบรมให้แก่

ประชาชน รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนดูแลและพัฒนาเด็กเล็กตามแนวทางที่เสนอแนะจาก กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและ พิการ กลุ่มครอบ ครอบดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการ มอบหมาย (องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา, 2565)

2.7 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสังกัดสำนักงาน กศน.จังหวัด พะเยา มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร เงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคี เครือข่ายที่ จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การ จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่งเสริม และ สนับสนุน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตาม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งาน นโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ภายใต้การดำเนินงานของ สำนักงาน กศน. มีการจัดการศึกษารูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ซึ่งชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทยโดยทั่วไป หมายถึง ชุมชนชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่กระจัด กระจาย ตามภูเขาสูงทางภาคเหนือตอนบนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีภาษา วัฒนธรรม และ ความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป เป็นชุมชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาและการ พัฒนา พร้อมทั้งยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาสิทธิการเป็นพลเมืองไทย ปัญหาสิทธิ ในที่ดินทำกิน ปัญหาการได้รับบริการจากรัฐ ปัญหาการรักษาเอกลักษณ์ของชนเผ่า ปัญหาสุขภาพ อนามัย ปัญหายาเสพติด ปัญหาการจัดการทรัพยากรและปัญหาด้านการศึกษา และศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” เป็นศูนย์การให้บริการการศึกษาประจำหมู่บ้าน หรือหย่อมบ้าน มีครูประจำ 1-2 คน โดยเรียกชื่อโดยย่อว่า “ครู ศศช.” ซึ่งจะทำหน้าที่ในการจัดการศึกษา ควบคู่กับ การพัฒนา มีบทบาทดังนี้ ให้การศึกษากับการพัฒนาต้องควบคู่กันไป ไม่แยกออกจากกัน การศึกษา จะต้องเอื้อต่อการพัฒนาในทุกรูปแบบ ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา จัดการศึกษาโดยยึด ชุมชนเป็นฐาน ใช้การศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาเพื่อหมู่บ้านของตนเอง (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา, 2565)

2.8 สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา

ให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน ให้บริการผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้บริการด้านการวิเคราะห์ดินและคลินิก เกษตรเคลื่อนที่ และให้บริการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา, 2565)

2.9 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตตี้คูเมน ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัด

พะเยา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตตี้คูเมน ตั้งอยู่ บ้านปางพริกหมู่ที่ 3 ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา 56140 สังกัด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 ค่ายพญาจางเมือง ตำบลต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา พะเยา เขต 2 มีการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการแล้ว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตตี้คูเมน ได้ดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 7 โครงการ ดังนี้ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตตี้คูเมน, (2565)

- โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
- โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน
- โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
- โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ฯ
- โครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียน
- โครงการฝึกอาชีพ

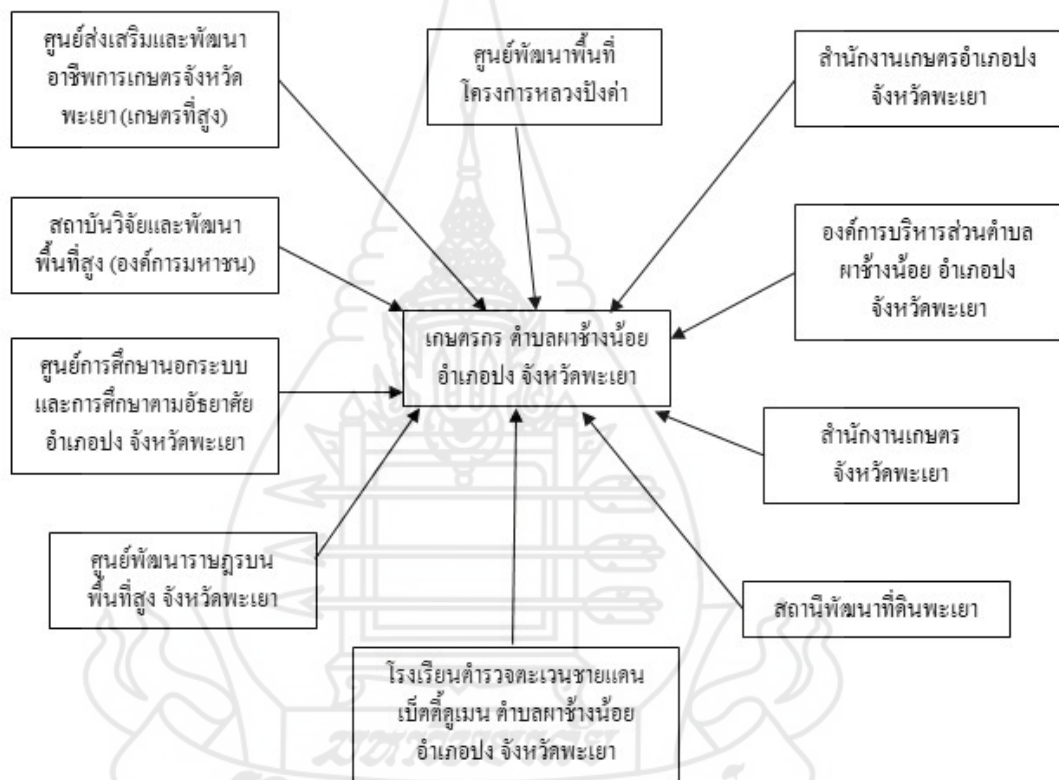
2.10 ศูนย์พัฒนารายการบนพื้นที่สูงจังหวัดพะเยา

ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของรายการบนพื้นที่สูง ประสานความร่วมมือในการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการรายการบนพื้นที่สูงในพื้นที่รับผิดชอบ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการที่ได้รับมอบหมายแก่รายการบนพื้นที่สูงสำรวจและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของศูนย์พัฒนารายการบนพื้นที่สูง เป็นศูนย์การเรียนรู้รายการบนพื้นที่สูงและถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาสังคมและสวัสดิการบนพื้นที่สูงตามภูมิสังคม (ศูนย์พัฒนารายการบนพื้นที่สูงจังหวัดพะเยา, 2565)

กล่าวโดยสรุป ในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา จะมีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตร และเข้ามาส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรหลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรและให้ความรู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ และเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ทันสมัยกับเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งแต่ละหน่วยงานยังร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และมีส่วนร่วมในการรับ

ประโยชน์ เพื่อพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปึงค่า สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา สำนักงานเกษตรอำเภอปง จังหวัดพะเยา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปง จังหวัดพะเยา สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตตี้คูเมน องค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา และศูนย์พัฒนารายภูรบนพื้นที่สูงจังหวัดพะเยา

ภาพที่ 2.2 การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ของหน่วยงาน

3. การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.201) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนา รายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร อยู่พอดีกินพอดีและมีความสุขอันเป็นผลต่อการ

พัฒนาชุมชนชนบท ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด ได้รับความรู้นำไปปฏิบัติด้วยตัวของเขาเอง จนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ประสิทธิ์ ประคองศรี และคณะ(อ้างถึงใน นฤชล ลีดี,2555 น. 50-51) ได้กล่าวว่า เพื่อให้การส่งเสริมการเกษตรสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย อาศัยหลักการดังต่อไปนี้

- 1) ให้บริการความรู้ทักษะ ประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการผลิตด้วยการศึกษานอกระบบ โรงเรียนแก่เกษตรกรบุคคลเป้าหมาย
- 2) เริ่มต้นจากภาวะความเป็นจริงที่มีอยู่ของเกษตรกร ได้แก่ สภาพปัญหา ความจำเป็น ทักษะประสบการณ์ ทรัพยากร ภูมิปัญญา ระบบนิเวศวัฒนธรรมและความพร้อมในด้านอื่นๆ
- 3) ให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายเป็นแกนหลักในการคิดค้น ตัดสินใจวางแผน การปฏิบัติ รับผิดชอบต่อ ประเมินผล และดำเนินการต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาตนเองด้วยตนเอง
- 4) ยึดหลักประชาธิปไตยในการพัฒนาตนเองของบุคคลเป้าหมาย
- 5) เน้นการแก้ไขปัญหาและสนองความจำเป็นของเกษตรกรบุคคลเป้าหมาย
- 6) จัดทำแผนงาน โครงการและแผนปฏิบัติที่มีความชัดเจนแน่นอน สามารถปฏิบัติได้ จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายด้วยความประหยัดและมีประสิทธิภาพ
- 7) ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่น หมายถึงรวมถึง วัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางกายภาพและทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่
- 8) ดำเนินการพัฒนาด้วยการชักจูงให้ผู้นำท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้น
- 9) มีการปฏิบัติต่อเนื่อง จริงจังและมุ่งผลสัมฤทธิ์
- 10) ปฏิบัติกับสมาชิกในครอบครัวเกษตรกรทุกคน
- 11) เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ
- 12) วางแผนส่งเสริมแตกต่างกันเป็นพื้นที่ย่อยๆ เนื่องจากกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่มีความจำเป็นแตกต่างกัน
- 13) ใช้คณะทำงานส่งเสริมที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะอย่างปฏิบัติงานร่วมกัน
- 14) สร้างศรัทธาและทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาเองและการส่งเสริมการเกษตรให้เกิดขึ้นกับบุคคลเป้าหมาย
- 15) มีการติดตาม นิเทศให้คำปรึกษาแนะนำและประเมินผลอย่างต่อเนื่องจริงจังและสม่ำเสมอ

16) วางแผนและดำเนินงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้บริโภค

17) รับประทาน เข้าใจและสอดคล้องในนโยบายยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาประเทศ

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2565)

กล่าวว่า ระบบการผลิตบนที่สูง เป็นระดับที่สนับสนุนระบบการผลิตแบบยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ปาเกาะญอ ม้ง ลีซอ อาข่า มูเซอ เข้า ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ลัวะ คะฉิ่น จีนฮ่อ ปะหล่อง เป็นต้น ระบบการผลิตสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ คือ ชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตอิงการผลิตข้าวนาเป็นหลัก จะตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ลุ่มบนที่สูง เช่น ปาเกาะญอ และชาติพันธุ์ที่เน้นระบบการผลิตที่มีพืชผักไม้ผล เชิงพาณิชย์บนพื้นที่สูง ลาดชัน หรือบริเวณไหล่เขา ได้แก่ ชุมชนม้ง เป็นต้น สำหรับจีนฮ่อจะเน้นระบบการผลิตพืชผัก ไม้ผล และชา การพัฒนาเกษตรบนพื้นที่สูงเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น ได้สร้างรูปแบบการผลิตที่แปลกใหม่สำหรับชุมชนชาติพันธุ์บนที่สูง พรรณไม้และพืชพันธุ์ต่างถิ่น ได้ถูกนำเข้ามาทดลองและได้ขยายการส่งเสริมเพื่อปลูกเป็นการค้าเมื่อพบว่าพืชพรรณเหล่านั้นสามารถปรับตัวได้ดี ภูมิปัญญาเดิมเกือบจะไม่ได้อาศัยช่วยในด้านการจัดการแผนใหม่ เกษตรกรที่สูงจำเป็นต้องเรียนรู้กระบวนการผลิตแผนใหม่โดยผ่านการฝึกอบรม การติดตามการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำศูนย์ในกรณีที่อยู่ในความดูแลของโครงการหลวงพร้อมทั้งระบบการตลาด ซึ่งโครงการหลวงได้มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเกษตรที่สูงที่ใช้ตลาดนำ

เกษตรกรบนที่สูงที่เข้าสู่วิถีการผลิตเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะการผลิตพืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ การจัดการแปลงการผลิตแตกต่างไปจากการจัดการแบบดั้งเดิม ซึ่งมักจะทำให้ความสำคัญเป็นแปลงรวมพืชพันธุ์หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นแปลง "พืชอาหาร" ไม่ว่าจะเป็นแปลงข้าวไร่ ข้าวโพด เกษตรกรจะปลูกพืชผักอาหารหลายชนิดแซมร่วมกับพืชหลักเหล่านี้ การปลูกพืชผักสมัยใหม่ และ ไม้ดอกไม้ประดับเพื่อส่งตลาดโครงการหลวง เกษตรกรที่สูงจะปฏิบัติไม่แตกต่างจากการผลิตเชิงพาณิชย์ทั่วไป ที่เน้นเฉพาะพืชหลักแปลงปลูกจะมีการจัดเรียงหรือวางแผนการปลูกแบบแยกส่วน ทั้งนี้เพื่อลดการแข่งขัน ในขณะเดียวกันเพื่อลดการล้มตลาด เป็นการจัดการแบบประณีตและเข้มข้น ระบบการผลิตดังกล่าวทำให้เกษตรกรบนพื้นที่สูง ไม่มีโอกาสได้ดูแล "แปลงอาหาร" แบบเดิมอีกต่อไป ซึ่งในที่สุดระบบการผลิตพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับเชิงพาณิชย์ได้เข้าไปทดแทน "แปลงอาหาร" การฟื้นฟูระบบ "แปลงอาหาร" หรือระบบสวนรอบบ้าน ร่วมกับการผลิตเชิงพาณิชย์ จะช่วยสร้างสมดุล ระหว่างการผลิตแบบยั่งยืนที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและการผลิตเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทน เป็นเงินเพื่อการดำรงชีพและสนับสนุนการลงทุนในกิจกรรมใหม่ๆ ได้ต่อไป

พิทยา สรวมศิริ (2555, น.2-4) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นเป้าหมายหลัก 2 ประการ คือ (1) การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลด้านรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์ดิน น้ำและป่าไม้ ไปพร้อม ๆ และสมดุลกัน (2) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งที่ประชากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมดำเนินการในการดำรงชาติพันธุ์ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนมีการจัดการภูมิปัญญา ซึ่งทั้งสองประเด็นเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่มีความซับซ้อนมีเงื่อนไขจำนวนมากที่ต้องจัดการอย่างพอเหมาะและได้สมดุล ทั้งนี้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนอาจกำหนดเป็นกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติที่สำคัญเป็น 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 แก้ไขปัญหาความยากจนและส่งเสริมการฟื้นฟูการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ มุ่งเน้นเสริมสร้างความรู้และความสามารถในการพึ่งพาตนเองให้กับประชาชน และส่งเสริมการแก้ไขความยากจนอย่างยั่งยืนด้วย “การลดรายจ่าย” ของครัวเรือน และ “การสร้างรายได้ตามวิถีโลกใหม่”

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมระบบการเกษตรเชิงอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง มุ่งเน้นพัฒนา “เกษตรกร” ให้มีความตระหนัก มีความรู้ และปฏิบัติจริงในการจัดการระบบเพาะปลูกเชิงอนุรักษ์ดินและน้ำ

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพการตลาดของสินค้าจากพื้นที่สูง มุ่งเน้นพัฒนา “เกษตรกร” “ผู้บริโภคร” “ผู้ประกอบการ” และ “เจ้าหน้าที่รัฐ” ให้สามารถปรับตัวในบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เอื้อต่อการเสริมสร้างศักยภาพการตลาดสินค้าจากพื้นที่สูงที่มุ่งเน้นตอบสนองผู้บริโภคร

กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้อง มุ่งส่งเสริมการพัฒนา “บุคลากรของรัฐ” และ “เจ้าหน้าที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่น” ให้สามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนในการพัฒนากิจกรรมเพื่อการพึ่งพาตนเองรวมทั้งพัฒนากระบวนการของชุมชนให้เอื้ออำนวยต่อความเสมอภาค และเสริมศักยภาพของชุมชนในการปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร เกษตรกรที่สูงจำต้องเรียนรู้กระบวนการผลิตแผนใหม่โดยผ่านการฝึกอบรม การติดตามการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พร้อมทั้งระบบรวมถึงแนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและอย่างยั่งยืนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ที่ประชากรมี

ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมดำเนินการในการดำรงชาติพันธุ์ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนมีการจัดการภูมิปัญญา ซึ่งทั้งสองประเด็นเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่มีความซับซ้อนมีเงื่อนไขจำนวนมากที่ต้องจัดการอย่างพอเหมาะและได้สมดุล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกรในเขตพื้นที่สูง

4. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ

4.1 ความหมายการบูรณาการ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ให้ความหมายการบูรณาการตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า integration มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า integrate คำว่าบูรณาการในความหมายทั่วไป หมายถึง การทำสิ่งทีบกพร่องให้สมบูรณ์แบบ โดยการเพิ่มเติมบางส่วนของขาดอยู่ให้สมบูรณ์หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด ดังนั้น การบูรณาการเป็นการเชื่อมสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้ามาเป็นส่วนประกอบ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540) ได้ให้ความหมายการบูรณาการ หมายถึง การทำให้หน่วยย่อยที่มีอยู่ทั้งหลายที่สัมพันธ์อาศัยซึ่งกันและกันเข้ามารวมทหาหน้าที่ประสานกลมกลืนให้เป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว

ประเวศ วะสี (2545) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการเป็นความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ไปด้วยกัน อย่างลงตัวและอย่างสมดุล

บีเน่ (Beane, 1991) การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน

กล่าวโดยสรุป ความหมายของการบูรณาการ คือ การทำสิ่งทีบกพร่องให้สมบูรณ์แบบ โดยการเพิ่มเติมบางส่วนของขาดอยู่ให้สมบูรณ์ หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด และเป็นความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ไปด้วยกัน อย่างลงตัวและอย่างสมดุล รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน

4.2 ประโยชน์ของการบูรณาการ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (2546) แนวคิดการบูรณาการถูกนำมาใช้ในการบริหารราชการของรัฐบาลด้านการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การบริหารราชการระดับจังหวัดที่ปรับเปลี่ยนการบริหารงานแบบแยกส่วนมาเป็นการบริหารงานแบบบูรณาการ (CEO) การที่หน่วยงานนำหลักการบูรณาการมาใช้ในการดำเนินงานก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

4.2.1 เป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เกิดการรวมงานที่ใกล้เคียงกันให้เป็นสิ่งเดียวกัน เกิดผลดีต่อเรื่องใหญ่ โดยคุณภาพรวมทั้งหมด และมองปัญหาได้ถูกจุดโดยใช้ความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับระบบหรือปัจจัยต่าง ๆ ให้มีมุมมองที่กว้าง ครอบคลุม

4.2.2 สามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น บุคลากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน การสลับเปลี่ยนในการใช้ทรัพยากร ทำให้มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างอื่นได้

4.2.3 พนักงานทำงานได้ง่าย สะดวก และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะปรับตัวอย่างต่อเนื่อง และช่วยให้ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

4.2.4 ลดความสูญเปล่าของเวลาและความซ้ำซ้อนในการบริหาร ช่วยให้การแก้ปัญหาในงาน ได้อย่างเบ็ดเสร็จเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ให้มีมุมมองอย่างครบถ้วนและลึกซึ้ง

4.2.5 ลดค่าใช้จ่ายในการตรวจติดตามและตรวจประเมินผล ที่ต้องดำเนินการตรวจติดตามและประเมินผลที่ละกิจกรรม หากมีการบูรณาการกิจกรรมหรือโครงการทำให้การดำเนินการติดตามและตรวจประเมินผลเพียงครั้งเดียวสามารถตอบได้หลายเป้าหมาย

4.2.6 สร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์กร

4.2.7 เป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ บุคคลที่มีความคิดแบบบูรณาการจะช่วยให้ ลดความผิดพลาดจากการตัดสินใจที่ไม่รอบคอบ มีความเข้าใจเรื่องที่มีความซับซ้อนได้อย่างลึกซึ้ง และกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้การตัดสินใจในเรื่องเล็กเกิดผลดีต่อเรื่องใหญ่โดยคุณภาพรวมทั้งหมด ก่อนตัดสินใจและมองปัญหาได้ถูกจุด รู้จุดเชื่อมโยงและผลกระทบ

4.2.8 การบูรณาการเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความฉลาดหลักแหลมในการปรับตัว เองอย่างต่อเนื่อง ด้วยการ ใช้ไหวพริบ ปฏิภาณ สติปัญญาและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งอื่นให้เข้าด้วยกันอย่างสมบูรณ์แบบ

4.2.9 ช่วยขจัดความขัดแย้ง เนื่องจากการบูรณาการทำให้เกิดความเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ เข้ากันได้อย่างสมบูรณ์

4.2.10 รู้จุดเชื่อมโยงของงานและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้ผู้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจนเบ็ดเสร็จ เชื่อมโยงงานต่าง ๆ อย่างลงตัว

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้น มีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศ และชาวไทย ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2563, น.39-40) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง ทางความคิด จิตใจ อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง มีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ จึงมีทั้งผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำและผู้รับผล และสาธารณชน ผู้เป็นบริบทของการกระทำ มีกระบวนการมีส่วนร่วมคือการมีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการของชุมชนนั้น เป็นทั้งวิธีการและจุดหมายของการพัฒนาชนบทและจุดหมายของการพัฒนานั้น คือการพึ่งพาตนเองได้ของชนบทในการปกครองและพัฒนาตนเอง และวิธีการพัฒนาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนา การมีส่วนร่วมมิได้แปรเปลี่ยนเฉพาะชนิดและปริมาณของกิจกรรมที่ทำเท่านั้น แต่ยังมีความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้มในการเข้ามีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ และยังมีกรณีการมีส่วนร่วมเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับการตัดสินใจ ในระดับนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาของตนเอง ดังนั้นจึงถือว่าการมีส่วนร่วมระดับนี้เป็นระดับความรับผิดชอบด้วยตนเอง

2) ระดับความร่วมมือ ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่จะเริ่มโดยเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากชุมชน ในด้านเวลา ทรัพย์สิน และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับยอมรับได้

3) ระดับการใช้ประโยชน์ ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับ และใช้ประโยชน์จากการบริการที่วางโครงการไว้ให้ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น เช่น การเข้าร่วมในโครงการวางแผนครอบครัว ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือบางโครงการมีความพึงพอใจ แก่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

นันทัชพร การสมดี (2554, น. 16) ได้กล่าวว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อประเทศหลายประการ เช่นการยินยอมให้ประชาชนมีส่วนในการบริหารงานในแต่ละท้องถิ่น สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่าความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน และผู้ที่จะสามารถรู้ถึงความแตกต่างในความต้องการ และสามารถตอบสนองความต้องการนั้น ก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง

William Erwin (อ้างถึงใน กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555, น.12) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่งเสริม ร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ในการใช้ความรู้ ความคิด และวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาด้วยตัวของประชาชน เพื่อส่งเสริมดูแล ติดตามผลการดำเนินงานขององค์กรและพนักงาน ผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

โคเฮนและอ็ฟฮอฟ (อ้างถึงใน พิสิทธิ์ รัตนะ, 2557, น. 15) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

อรพินท์ สมโชคชัย (2550, น. 1-7) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ก็คือ กระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ และภาคีอื่น ๆ นอกจากภาครัฐ เช่น ธุรกิจเอกชน ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ เพราะการพัฒนาที่ทรงพลังและยั่งยืนในสังคมประชาธิปไตย เกิดจากการพัฒนาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์จากการพัฒนา

ประชัย ศรีจามร (2549) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็น การสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทาง กระบวนการส่งเสริมชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มใน การคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมแนว ทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ ของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจาย ทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ณัฐรี ศรีทอง (2552, น. 191) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม หมายถึง การมี ส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วม ประเมินผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มิได้หมายถึงการให้ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐตามที่รัฐกำหนด แต่ หมายถึง การให้ประชาชน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่ม หรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน โดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน การร่วมคิดและตัดสินใจ ภายในกลุ่มเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมจริง ๆ และเป็นอิสระในการแสดงออก เพราะ สมาชิกในกลุ่มมีศักยภาพ ฐานะอำนาจทางสังคมแตกต่างกัน ปัจจัยวัฒนธรรมบางประการเป็น อุปสรรคต่อความเป็นอิสระในการแสดงออก คนแต่ละคนต่างมีมุมมองในการตัดสินใจค่าเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ประสบการณ์ต่างกัน เหล่านี้อาจนำไปสู่การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไป ดำเนินกิจกรรมในชุมชน นับตั้งแต่ร่วมกำหนดปัญหาและ ความต้องการ ร่วมระบุดสาเหตุของปัญหา ร่วมกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาปฏิบัติกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมติดตาม ประเมินผลกิจกรรมและ ร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ซึ่งประเด็นหลักของการมีส่วนร่วม ของประชาชน คือ ประชาชนต้องกระทำในแต่ละขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ

ปรัชญา เวสารัชช์ (อ้างถึงใน ปัญญา เฉลียวชาติ, 2560) ได้ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมว่าต้องครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้าง โอกาสที่เอื้อหรือเปิด โอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาในมติดังกล่าวการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

3) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหารนโยบายและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

5.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

อรรถัย ก๊กผล (2560) ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ ต้นจนถึงสิ้นสุด ดังนี้

1) เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

2) ร่วมคิดด้วยกันว่าจะอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไรและจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง

3) ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใดจะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4) ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

5) ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

6) ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบายความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้ทั้งนี้ ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึง เงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา/ตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ

(2) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

(3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ/อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า

5.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

อกิน ระพีพัฒน์ (2527, น. 17) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1) **การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ** เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

2) **การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

3) **การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) **การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลได้

5) **การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543 : น.11) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) **การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ** เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

2) **การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

3) **การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) **การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลได้

5) **การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบรวมของโครงการทั้งหมด

อภิญา กังสนารักษ์ (2554, น.14-15) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) **การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ** ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และระดมลำดับและความสำคัญของความต้องการ

2) **การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน** กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากร และแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

3) **การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ** ทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4) **การมีส่วนร่วมในการประเมินผล** ในการประเมินผลโครงการเพื่อให้รู้ผลการดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเสียสละในการพัฒนา ร่วมแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และร่วมประเมินผล โครงการ และยังช่วยสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน นับตั้งแต่ร่วมกำหนดปัญหาและ ความต้องการ ร่วมระบุสาเหตุของปัญหาร่วมกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมปฏิบัติกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการและ ร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ซึ่งประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชน

6. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

6.1 ความหมายของความคิดเห็น

ทวี เกรามัญ (2550, น. 35) กล่าวว่า ความคิดเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล หรือสถานการณ์ เป็นต้น ความคิดเห็นอาจจะเป็นไปในทางเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งนั้นก็ไ้

สงวน คำรศ (2551, น. 25) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกโดยการพูดหรือเขียนเกี่ยวกับทัศนคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมของบุคคล ความคิดเห็นไม่เหมือนทัศนคติตรงที่ไม่จำเป็นต้องแสดงความรู้ อารมณ์หรือการแสดงพฤติกรรมที่จะตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งเป็นคำพูดพร้อมเหตุผลที่บุคคลคิดขึ้นมาและถ้าไม่มีคนเห็นด้วยก็อาจเปลี่ยนคำพูดดังกล่าวได้ ดังนั้นบุคคลที่มีทัศนคติหรือความเชื่อหรือค่านิยม อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถ้าไม่แสดงความคิดเห็นออกมา ก็จะไม่มีการโต้เถียงโดยบุคคลใดทราบเลยว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด

ประหยัด ไชยสิงห์ (2551 น.14) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใด ๆ แต่ละบุคคล ข้อเท็จจริง อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคือการประเมินผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล ที่เห็นว่าน่าจะเป็นจริง ซึ่งแสดงออกมาทางการพูด การเขียน โดยอาศัยมวลความรู้ หรือมวลประสบการณ์ในการช่วยตัดสินใจ

Foster (อ้างถึงใน นรบดี สายสุนทร, 2557 น.9-10) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า มีมูลเหตุ 2 ประการ คือ

1) **ประสบการณ์ (experience)** ที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคล หรือหมู่คณะเรื่องราวต่าง ๆ หรือประสบการณ์ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น คำนวณอาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ (direct experience) จากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่ายหรืออ่านหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2) **ระบบค่านิยมและการตัดสินใจ (value system and judgment)** เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน

Remmer (อ้างถึงใน นรบดี สายสุนทร, 2557 น.10) กล่าวว่าความคิดเห็นมี 2 ประการ ด้วยกัน คือ

1) **ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด (extreme opinion)** เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงทิศทางลบสุด ได้แก่ ความรังเกียจ ความเห็นนี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงยาก

2) **ความคิดเห็นจากความรู้สึกความเข้าใจ (cognitive contents)** การมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้สึกความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

6.2 องค์ประกอบของความคิดเห็น

Triandis (อ้างถึงใน ชลธิชา เชี่ยวชาญ 2555 น. 11-12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดเห็นมี 3 ส่วน ได้แก่

1) **องค์ประกอบด้านความรู้ (cognitive component)** ได้แก่ ความรู้สึกและความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่ม หรือสถานการณ์ใด ๆ ความรู้และความคิดดังกล่าวจะเป็นส่วนกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้และการติดต่อกับสิ่งเร้าได้ครบถ้วน บุคคลจะมีความคิดเห็นต่อสิ่งเร้าในทางบวกหรือลบชัดเจนขึ้น

2) **องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component)** ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อารมณ์หรือความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นส่วนกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด บุคคล ก็จะมีความคิดเห็นเป็นทางบวกต่อสิ่งนั้น ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลจะมีความคิดเห็นในทางลบ

3) **องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavior component)** คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นสิ่งบอกลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นชัดเจนแน่นอน ความคิดเห็นก็ย่อมมีลักษณะเป็นบวกหรือลบชัดเจนแน่นอน

กล่าวโดยสรุป ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยม และเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และการประเมินผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล ที่เห็นว่ามันน่าจะเป็นจริง ซึ่งแสดงออกมาทางด้านการพูด การเขียน โดยอาศัยมวลความรู้ หรือมวลประสบการณ์ในการช่วยตัดสินใจ ซึ่งความรู้สึกและความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่ม หรือสถานการณ์ใด ๆ มีความคิดเห็นที่ต่างกัน และถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีความคิดเห็นเป็นทางบวกต่อสิ่งนั้น ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลจะมีความคิดเห็นในทางลบ

7. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

พจนานุกรมในไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554, น.468) กล่าวถึง "ความต้องการ" ว่า หมายถึง “ความอยากได้ ใคร่ได้หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการความขาดสมดุล เนื่องมาจากมีสิ่งเร้ามากระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่นิ่งต้องพยายามดิ้นรน และแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองแล้ว ร่างกายมนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง และก็จะเกิดความต้องการใหม่ๆ เกิดขึ้นมา ทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด”

มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) (อ้างถึงใน รัชนี้ อรรถลาภี 2556, น.9) อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ โดยทฤษฎีมีข้อสมมติฐานเกี่ยวกับมนุษย์ 3 ประการ ได้แก่

1) มนุษย์มีความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ซึ่งสิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยังเมื่อต้องการได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่โดยกระบวนการนี้จำไม่มีวันสิ้นสุด โดยเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนตาย

2) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการนั้นจะไม่เป็นแรงกระตุ้นของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองนั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3) ความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงจะกลายเป็นแรงขับหรือแรงจูงใจแทน อันจะเป็นเหตุให้บุคคลต้องสร้างพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการทันที

Abraham H. Maslow (อ้างถึงใน รัชัญญรัตน์ ภัทรชนนรพล 2560, น.31-32) ได้ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ระดับ ดังนี้

1) **ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs)** เป็นความต้องการที่มีอำนาจมากที่สุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต คือ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้ทำให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่า นั่นคือ มนุษย์มีความต้องการด้านร่างกายเหนือความต้องการด้านอื่น ๆ

2) **ความต้องการความปลอดภัย (safety needs)** เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิตและสุขภาพ การสนองความต้องการนี้ เช่น การประกันชีวิตและสุขภาพ ความปลอดภัยใน การปฏิบัติงาน เป็นต้น

3) **ความต้องการความรักและการเข้าพวกเข้าหมู่ (love and belongingness needs)** เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม การได้รับความรักและการยอมรับจากคนอื่นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ถ้าขาดสิ่งนี้ไปอาจเป็นสาเหตุความคับข้องใจขึ้นได้

4) **ความต้องการการได้รับความนับถือยกย่อง (esteem needs)** เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างความเชื่อมั่นตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ มีความเชี่ยวชาญความรู้สึกมั่นใจในตัวเองแลเกียรติยศ ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง งานที่ทำทนายได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ

5) **ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (self-actualization needs)** เป็นความต้องการระดับสูงสุด คือต้องการจะเต็มเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด ความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการทำงาน

Sander (อ้างใน ภิรมย์ โสฬส 2557, น. 27-28) ได้แบ่งความต้องการของเกษตรกรออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

- 1) **ความต้องการด้านสังคม** ซึ่งให้เห็นลักษณะค่านิยม ทักษะคิด ระดับการศึกษา ฐานะในทางสังคมและเศรษฐกิจ การร่วมอยู่ในสังคม ประเพณี และความเชื่อถือของเกษตรกร
- 2) **ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ** ซึ่งให้เห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงในท้องถิ่น ประเทศและทั่วโลก ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาถึงแหล่งที่มาของรายได้ ที่ดิน การใช้ที่ดิน และทรัพยากรทางการเกษตร
- 3) **ความต้องการทางเทคโนโลยี** สามารถใช้ชี้วัดปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สรุปได้ว่า ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ซึ่งสิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเรามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยังเมื่อต้องการได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่โดยกระบวนการนี้จะไม่มีวันสิ้นสุด ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการ เกษตรกรมีความต้องการด้านสังคม ซึ่งให้เห็นลักษณะค่านิยม ทักษะคิด ระดับการศึกษา ฐานะในทางสังคมและเศรษฐกิจ การร่วมอยู่ในสังคม ประเพณี และความเชื่อถือของเกษตรกร ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาถึงแหล่งที่มาของรายได้ ที่ดิน การใช้ที่ดิน และทรัพยากรทางการเกษตร ความต้องการทางเทคโนโลยี ของเกษตรกร โดยเฉพาะในเรื่องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านการเกษตร ความต้องการองค์ความรู้ที่เหมาะสม ความต้องการการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 การส่งเสริมและการพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง

สุทธิ จันทรวงษ์และคณะ (2560, น. 312-337) ได้ศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาบนพื้นที่สูงในอดีตและปัจจุบัน ผลการศึกษามีดังนี้

- 1) สภาพปัญหาและประเด็นปัญหาของการพัฒนารายกรบนพื้นที่สูง สภาพปัญหาและประเด็นปัญหาทางสังคมด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตส่งผลถึงสุขภาพอนามัย ความยากจน และการประกอบอาชีพ เหล่านี้ ยักรอการดำเนินการแก้ไขให้ปัญหาเก่าให้หมดไป ปัญหาใหม่ไม่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

2) ความต้องการการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง กล่าวคือ ราษฎรบนพื้นที่สูงยังคงมีความคาดหวังต่อภาครัฐในประเด็นสิทธิในที่ดินทำกินและการอยู่อาศัยที่เพียงพอเป็นเอกสารสิทธิ เป็นเครดิตของครอบครัวที่ใช้เป็นหลักประกันความมีทรัพย์สินส่วนบุคคลได้ถ่ายโอนสู่บุตร-หลานได้ ต้องการการรองรับอาชีพที่ต้องมีความรู้ทักษะและวิธีการจัดการ พืชผลทางการเกษตรที่ถูกต้อง มีรัฐบาลดูแล เชิงเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษ รวมถึงมีระบบการตลาดรองรับผลผลิตที่จะออกจำหน่ายอย่างเพียงพอ ทำให้ได้ราคาดีและไม่ขาดทุนในการประกอบอาชีพ

3) รูปแบบการพัฒนาชุมชนราษฎรบนพื้นที่สูง ซึ่งความเป็นราษฎรบนพื้นที่สูง ยังคงมีสภาพปัญหาที่ต้องจัดการแก้ไข ทั้งปัญหาเก่าซึ่งมีอยู่เดิมและปัญหาใหม่ๆ ในชุมชนจะตามมาที่ต้องมีวิธีการป้องกันให้ชัดเจน รวมถึงในชุมชนชาติพันธุ์ของชนเผ่ามีสิ่งดีดีของเดิมมากมายที่ต้องรักษาหวงแหน และอนุรักษ์ให้มีคุณภาพ และมีคุณค่าอยู่เสมอ รวมถึงสิ่งดีใหม่ ๆ

4) แนวทางการจัดการเชิงนโยบายเพื่อการบริหารการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง สรุปคือ ควรมีการจัดการเชิงนโยบายเพื่อการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นชุมชนเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา สังคมชนเผ่าได้ด้วยตนเอง และจะเป็นการพัฒนาหรือปัญหาอย่างยั่งยืน ประเด็นต่อมาคือ หรือการจัดการเชิงนโยบาย ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกระดับ ทุกแห่ง ที่ชุมชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่ ได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต วิถีทางและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชนเผ่าหรือชาติพันธุ์

สรุปได้ว่า การคงอยู่ของปัญหาเดิม และการเกิดใหม่ของปัญหาใหม่ ในแง่ของอัตลักษณ์/สิ่งดีงามเก่าที่ควรรักษาเอาไว้ กับคุณค่าใหม่ที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ความตระหนักต่อความสำคัญของระบบเครือข่าย หรือการร่วมประสานการทำงาน ของ 4 ประสาน คือ รัฐ ชุมชน/ท้องถิ่นประชาชน/ชาวบ้าน และเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และความตระหนัก การรับรู้ที่ว่าระบบและกระบวนการพัฒนาที่จะสำเร็จและต่อเนื่องได้ต้องได้รับการริเริ่มและการขับเคลื่อนจากภายในท้ายสุด

พิทยา สรวมศิริ และคณะ (อ้างถึงใน นฤชล สิริดี, 2555, น. 62-63) ได้จัดทำโครงการศึกษาการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่สูงอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูงที่จะเกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเป็นกำลังขับเคลื่อนที่สำคัญ จากโครงการศึกษาและจัดทำคู่มือการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่สูงอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับจัดทำเอกสารแนวทางปฏิบัติสำหรับสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงนั้น ผลสรุปของการศึกษาได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการดำเนินงานใน 5 ขั้นตอนคือ

1) การสำรวจแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการกับประชาชนในชุมชนเพื่อสร้าง 3D Model ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา ตลอดจนระดมความคิดในกิจกรรม การพัฒนาของชุมชน

2) การสำรวจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการจัดทำประชาวิจารณ์ทั้งชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนามาปรับแผนในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและ ชุมชน

3) การประเมินการดำรงชีวิต เป็นการวิเคราะห์ชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

4) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน เป็นการกำหนดกรอบกิจกรรมในการดำเนินงาน ร่วมกันในการกำหนดแผนการดำเนินงาน

5) การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี เป็นการศึกษาคำเนินงานจากทุกภาคส่วนเพื่อ กำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงร่วมกัน

สามารถแบ่งแยกออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 เป็นการมุ่งเน้นเสริมสร้าง ประสิทธิภาพของกลุ่มและดำเนินกิจกรรมการหารายได้ของกลุ่มด้วย 3 กิจกรรมได้แก่ การจัดตั้ง กลุ่มเริ่มจากเกษตรกรที่มีความสนใจ การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มในการฝึกอบรมเพิ่มทักษะ การบริหารจัดการกลุ่มที่สมาชิกและคณะกรรมการ และการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาโดย กิจกรรม 4 ประเภท คือ การปรับปรุงระบบการผลิตทางการเกษตร การร่วมมือจัดหาระบบตลาด การร่วมกลุ่มเพื่อจัดซื้อและการพัฒนาสินค้า ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดกลุ่มเป็นผู้ขับเคลื่อน ต่อมาในระยะ ที่ 2 เมื่อกลุ่มพึ่งตนเองได้แล้วจะเริ่มพัฒนากิจกรรมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม การจัดการโดยมุ่งเน้นผลผลิต การคำนวณผลที่ได้รับจาก การลงทุน และการดำเนินกิจกรรมสำรวจแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการ ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงต่อไป

8.2 การมีส่วนร่วม

พชร โทพล (2561, น. 93-94) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย อำเภอ เมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มี ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นเกษตรกร และไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน เป็น สมาชิกสหกรณ์การเกษตร และไม่ได้เป็นเครือญาติกับผู้อำนาจ ได้รับข่าวสารจากการประกาศเสียง ตามสายของหมู่บ้าน มีอยู่เฉลี่ย 43 ปี มีรายได้/เดือน 6,632.89 บาท มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เฉลี่ย 37.83 ปี และมีขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย 4.45 คน 2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย อำเภอเมือง นครพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ การคิดค้นหาสาเหตุปัญหา และการตัดสินใจ 3) ปัจจัยที่มีผล ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วน ตำบลนาราชควาย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, ตำแหน่งในชุมชน, การเป็นสมาชิกกลุ่ม, ระยะเวลาที่อาศัย อยู่ในชุมชน, การเป็นเครือญาติกับผู้มีอำนาจ และได้รับข้อมูลข่าวสาร 4) ประชาชนมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วน ตำบลนาราชควาย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม คือ ด้านการคิดค้นหาสาเหตุของปัญหา ประชาชนต้องการให้เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอปัญหาได้ตามต้องการ โดยที่ไม่ต้องมีกรอบทาง มาปิดกั้นในการเสนอปัญหา ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาฯ ในขั้นตอนของการประชุมประชาคมตำบลให้มากขึ้น และควรนำโครงการจากแผน ชุมชนมาบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี และด้านการติดตามและประเมินผล ควรเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการว่าดำเนิน โครงการตรงตามความต้องการของ ประชาชนหรือไม่

พิสิทธิ์ รัตนะ (2557 น. 99-105) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการ ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกร 1) ด้านการวางแผน พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปาน กลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรเห็นว่า ขั้นตอนการวางแผนเป็นเพียงการพูดคุย กำหนดข้อตกลง ซึ่งมองเห็นเป็นเพียงนามธรรม และสาเหตุหนึ่งคือ ความเคยชินของเกษตรกรที่ถนัดในด้านการลง มือทำ มากกว่าการมานั่งวางแผนก่อนปฏิบัติจริง จึงอาจทำให้เกษตรกรให้ความสนใจในขั้นตอน การวางแผนไม่มากนัก โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมกำหนดแผนสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของ ชุมชน ร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน มากกว่าประเด็นอื่นๆ 2) ด้านการดำเนิน กิจกรรม พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมระดับมาก ได้แก่ ร่วมคัดเลือกสมาชิก เป็นกรรมการกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมคัดเลือกสมาชิกเป็นตัวแทนกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมกิจกรรม งานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชุมชน ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร้านค้าชุมชน ร่วมการประชุมของ โครงการชุมชนต้นแบบฯ ที่จัดขึ้น ร่วมเป็น คณะกรรมการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มธนาคารชุมชน ฯลฯ ร่วม ประชุมในเวทีประชาคมที่ชุมชนจัดขึ้น ร่วมเข้ารับอบรม โครงการส่งเสริมอาชีพ ร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนเช่น โครงการ ก่อสร้างถนน ศาลาอเนกประสงค์ชุมชน ร่วมทำ

ความสะอาดสถานที่สาธารณะเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ 3) ด้านการมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผล พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าร่วมกันดำเนินโครงการ โดยปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเกษตรกรต้องการมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งความต้องการดังกล่าวได้รับการตอบสนอง เมื่อได้ดำเนินการตามแผน และได้ให้เกษตรกร มีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8.3 ความต้องการส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูง

นฤชล สีดี (2555, น.101-106) ได้ศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรบนพื้นที่สูงจังหวัดเลย ผลจากการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.70 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.51 คน ประสบการณ์ในการผลิตบนพื้นที่สูงเฉลี่ย 17.26 ปี พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 25.14 ไร่ รายได้ครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 161,961.82 บาท และรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 46,739.13 บาท (2) พืชที่เกษตรกรผลิตมากที่สุดคือมะคาเดเมีย รองลงมาผลิตข้าวไร่และคริสต์มาส ผลผลิตเฉลี่ยของข้าวไร่ 281.19 ก.ก./ไร่ มะคาเดเมีย 427.27 ก.ก./ไร่ และคริสต์มาส 4,048.38 ต้น/ไร่ การจำหน่ายผลผลิตผ่านกลุ่มเป็นหลัก (3) เกษตรกรมีความต้องการในวิธีการส่งเสริม 3 แบบ ได้แก่ แบบรายบุคคลเน้นการเยี่ยมชมเป็นหลัก แบบรายกลุ่มเน้นการจัดเวทีเสวนาในกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดการจัดการปัญหาหารือร่วมกัน และแบบมวลชนเน้นส่งเสริมด้วยเอกสารวิชาการเพื่อให้เกษตรกรสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองและขยายผลได้กว้างขวางขึ้น ซึ่งความรู้ที่ต้องการให้มีการส่งเสริมคือความรู้เพื่อรองรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่ภาคเกษตรจะได้รับผลกระทบและแนวทางการจัดการ รองลงมาเป็นเทคโนโลยีการผลิต (4) ปัญหาอยู่ในระดับน้อย เป็นปัญหาด้านวัชพืช ดิน พันธุ์พืช แหล่งน้ำ และโรค/แมลงศัตรู

รัชณี อรรถลาภี (2556, น.102-120) ได้ศึกษา ความต้องการของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนรสิงห์ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า

1) เกษตรกรกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.08 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.48 คน ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากผู้นำชุมชน พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 19.43 ไร่ รายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 106,075.58 บาท/ปี

2) เกษตรกรเกือบครึ่งมีความรู้เกี่ยวกับ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในระดับปานกลาง

3) เกษตรกรมีความต้องการต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนรสิงห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร ด้านการพยากรณ์และการเตือนภัยธรรมชาติ และศัตรูพืช ด้านการให้บริการเกษตรกร และด้านการเป็นจุดศูนย์กลางในการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ

4) ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ จำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมความรู้ด้านการเกษตร การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร รายได้ ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับศูนย์ มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์

5) ระดับปัญหาของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

8.4 ความคิดเห็นของเกษตรกร

บัณฑิต ยืนยงธรรม (2550). ได้ศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ กรณีศึกษา : บ้านห้วยมะฆาง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรชาวไทยภูเขา เผ่าลาหู่ ต่อปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ได้จำแนกเป็นปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้ ปัจจัยด้านกายภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากที่สุด คือ มีแหล่งน้ำพอเพียง/ใกล้แหล่งน้ำ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากที่สุด กักรายได้ระยะยาว ปัจจัยด้านสังคม-เกษตรกร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากที่สุด กักรับจ้างจอบพื้นที่และป้องกันภาครัฐเวนคืน ปัจจัยด้านรัฐและเอกชน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับปานกลาง กักรกำหนดราคารับประกัน และปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากกักรคมนาคมที่สะดวกขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับ ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

1.1 ประชากร คือ เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการเข้าอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ ปี 2564 จำนวน 250 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973)

สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane (อ้างใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ น.5-38)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง = 0.05

แทนค่าในสูตร $n = \frac{250}{1 + (250)(0.05)^2}$

$$n = \frac{250}{1 + (250)(0.0025)}$$

$$n = 153.84$$

ดังนั้น ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 154 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชนิดของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างกำหนด คำถาม คำตอบ ให้เลือกโดยเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

2.2 ลักษณะของเครื่องมือ

เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่

1) สภาพพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม

2) สภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพของครอบครัว การประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด ลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตร กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตร และรายได้ของครอบครัว

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม ทัศนคติ การสนับสนุน กระบวนการดำเนินงาน การบูรณาการ การวางแผนการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการผลิต การส่งเสริมด้านคุณภาพสินค้าเกษตร และการจัดการตลาด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง ประกอบด้วย ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง การมีส่วนร่วม การพัฒนา และความต้องการของเกษตรกรที่มีต่อหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ได้แก่

1) ปัญหาการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง
2) ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

สำหรับข้อคำถามในตอนที่ 2 3 และ 4 มีคำตอบให้เลือกในลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) จำนวน 5 ระดับ และกำหนดคะแนนดังนี้

1 คะแนน = ระดับน้อยที่สุด

2 คะแนน = ระดับน้อย

3 คะแนน = ปานกลาง

4 คะแนน = ระดับมาก

5 คะแนน = ระดับมากที่สุด

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้นสามารถวัดได้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมขอบเขตของเนื้อหาหรือไม่ ผู้ศึกษาทดสอบ ตรวจสอบความสมบูรณ์ ด้วยตนเองในขั้นต้น เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและให้คำแนะนำแก้ไข

2.3.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) หลังจากแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ แล้ว นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้ มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ตามวิธีการของ Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อให้ได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปใช้สัมภาษณ์ต่อไป โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าในการวิจัยครั้งนี้ คำนวณได้ดังนี้

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ 0.964

ตอนที่ 3 หัวข้อที่ 1 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ 0.934

ตอนที่ 3 หัวข้อที่ 2 ความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ 0.932

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ด้วยตนเอง โดยมีการกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การกำหนดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล

กำหนดแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บข้อมูลตามแผน

3.2 การเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เตรียมแบบสอบถาม ให้เพียงพอต่อการใช้งานในแต่ละครั้งตามแผน

3.3 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเดินทาง

เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษช่วยจดบันทึก แบบสัมภาษณ์

3.4 การประสานงาน

โดยการประสานผ่านทางโทรศัพท์ถึงผู้นำชุมชน เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา และความจำเป็นในการสัมภาษณ์เกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ และแจ้งแผนการลงพื้นที่นัดหมายแก่เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการวิจัย เริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยชี้แจงการตอบแบบสอบถาม และให้เกษตรกรตอบ

3.6 การสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้ในแบบสอบถาม และกล่าวขอบคุณเกษตรกรที่ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามครบตามจำนวนที่กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD) มีการให้คะแนนและแปลความหมายโดยการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิกเคอร์ต (Likert type

scale) ในข้อคำถามในตอนที 2 ,3 , และ 4 โดยแปลความหมายผลคะแนน จากค่าเฉลี่ยของคะแนน ในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบ
บูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้แบ่งการ
นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงาน
ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบ
บูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ
ของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ
สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาที่จบ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม
ของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

1.1.1 เพศ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ
37.7 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 37.0 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี
รองลงมา ร้อยละ 20.1 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 19.5 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 17.6 มี
อายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61 ปี และร้อยละ 5.8 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ตามลำดับ โดย
เกษตรกรมีอายุน้อยที่สุด 21 ปี มากที่สุด อายุ 82 ปี และมีอายุเฉลี่ย 48.28 ปี

1.1.3 สถานภาพสมรส จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 84.4 มีสถานภาพ
สมรส รองลงมา ร้อยละ 13.6 โสด และร้อยละ 2.0 หม้ายหรือหย่าร้าง

1.1.4 ระดับการศึกษาที่จบ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 32.5 ไม่ได้รับการศึกษา รองลงมาร้อยละ 28.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 20.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ร้อยละ 13.0 จบการศึกษาระดับมัธยมต้น และน้อยที่สุด ร้อยละ 5.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

1.1.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัว จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 51.3 โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว อยู่ระหว่าง 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 34.4 มีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 5-6 คน ร้อยละ 6.5 มีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 7-8 คน ร้อยละ 5.8 มีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 1-2 คน และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.0 มีจำนวนสมาชิกมากกว่าหรือเท่ากับ 9 คน ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด 1 คน และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 11 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.54 คน

1.1.6 ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 89.0 ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม รองลงมาร้อยละ 6.5 ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 3.9 ดำรงตำแหน่ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และสารวัตรกำนัน และน้อยที่สุดร้อยละ 0.6 ดำรงตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

			n=154
สภาพพื้นฐานทางสังคม		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ			
ชาย		96	62.3
หญิง		58	37.7
2. อายุ (ปี)			
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30		9	5.8
31 – 40		31	20.1
41 – 50		57	37.0
51 – 60		30	19.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 61		27	17.6
ค่าต่ำสุด = 21	ค่าสูงสุด = 82	ค่าเฉลี่ย = 48.28	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.96

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=154		
สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. สถานภาพสมรส		
สมรส	21	13.6
โสด	130	84.4
หม้ายหรือหย่าร้าง	3	2.0
4. ระดับการศึกษาที่จบ		
ไม่ได้รับการศึกษา	50	32.4
ประถมศึกษา	44	28.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	13.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	32	20.8
ปริญญาตรี	8	5.2
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	9	5.8
3 - 4	79	51.3
5 - 6	53	34.4
7 - 8	10	6.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 9	3	2.0
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 11 ค่าเฉลี่ย = 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.59		
6. ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม		
ไม่มี	137	89.0
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	10	6.5
สมาชิก อบต.	1	0.6
อื่น ๆ (อสม./สารวัตรกำนัน)	6	3.9

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วย อาชีพของครอบครัว การประกอบอาชีพการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตร กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตร รายได้ของครอบครัว ผลการศึกษาปรากฏผลดังนี้

1.2.1 อาชีพของครอบครัว จากการศึกษา พบว่า ครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพทำการเกษตร รองลงมาร้อยละ 6.1 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 3.2 ประกอบอาชีพปลูกข้าวราชการ ร้อยละ 1.3 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 0.6 ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ และร้อยละ 0.6 ประกอบอาชีพพนักงาน/ลูกจ้าง ตามลำดับ

1.2.2 การประกอบอาชีพทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 89.6 ประกอบอาชีพทำไร่มากที่สุด รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 72.1 ประกอบอาชีพทำสวน เกษตรกรร้อยละ 5.2 ประกอบอาชีพทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรร้อยละ 3.9 ประกอบอาชีพการปศุสัตว์ และเกษตรกรร้อยละ 2.6 ประกอบอาชีพทำนา ตามลำดับ

1.2.3 จำนวนแรงงานในครัวเรือน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.6 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน รองลงมาร้อยละ 22.1 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนระหว่าง 4-6 คน และร้อยละ 1.3 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน มากสุด 8 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.75 คน

1.2.4 ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.2 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ไร่ รองลงมาร้อยละ 18.2 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดมากกว่าหรือเท่ากับ 61 ไร่ ร้อยละ 15.0 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดระหว่าง 31-40 ไร่ ร้อยละ 9.7 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดระหว่าง 41-50 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 3.9 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดระหว่าง 51-60 ไร่ ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อยที่สุด 2 ไร่ มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากที่สุด 146 ไร่ และมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่

1.2.5 ลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.4 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 2.0 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นที่ดินผู้อื่น ให้เช่าปลูกฟรี และร้อยละ 0.6 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นพื้นที่เช่า

1.2.6 กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.7 กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรไม่มีเอกสารสิทธิ์ และเกษตรกรร้อยละ 14.3 ที่กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีเอกสารสิทธิ์ โดยกรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 12.3 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็น ส.ป.ก. ร้อยละ 2.6 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็น นส.3 ร้อยละ 1.9 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็น โฉนด และร้อยละ 0.6 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็น หนังสือรับรอง ตามลำดับ

1.2.7 รายได้ของครอบครัวปี 2564

1) รายได้ภาคการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 27.3 มีรายได้อยู่ระหว่าง 60,001 – 90,000 บาท รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 22.7 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 60,000 บาท และมีรายได้อยู่ระหว่าง 90,001 – 120,000 บาท เกษตรกรร้อยละ 16.2 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท และเกษตรกรร้อยละ 11.1 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 120,000 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 0 บาท มีรายได้สูงสุด 600,000 บาท มีรายได้เฉลี่ย 85,548.7 บาท

2) รายได้นอกภาคการเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.3 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 31.8 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 60,000 บาท ร้อยละ 17.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท เกษตรกรร้อยละ 6.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 60,001 – 90,000 บาท และเกษตรกรร้อยละ 3.9 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 90,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 0 บาท มีรายได้สูงสุด 110,000 บาท มีรายได้เฉลี่ย 29,344.6 บาท

3) รายได้รวม จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 35.1 มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 33.8 มีรายได้อยู่ระหว่าง 100,001 – 150,000 บาท ร้อยละ 13.6 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท เกษตรกรร้อยละ 11.7 มีรายได้อยู่ระหว่าง 150,001 – 200,000 บาท และเกษตรกรร้อยละ 5.8 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 200,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 10,000 บาท มีรายได้สูงสุด 620,000 บาท มีรายได้เฉลี่ย 115,000 บาท

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

n = 154		
สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อาชีพของครอบครัว (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ข้าราชการ/พนักงานราชการ	1	0.6
พนักงาน/ลูกจ้าง	1	0.6
ลูกจ้างราชการ	5	3.2
รับจ้างทั่วไป	94	6.1
การเกษตร	154	100.0
ค้าขาย	2	1.3

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=154

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. การประกอบอาชีพทางการเกษตร (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ทำนา	4	2.6
ทำไร่	138	89.6
ทำสวน	111	72.1
ทำเกษตรผสมผสาน	8	5.2
ประมง	0	0
ปศุสัตว์	6	3.9
3. จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	118	76.6
4-6	34	22.1
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	2	1.3
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 8 ค่าเฉลี่ย = 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.26		
4. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ไร่	82	53.2
31-40 ไร่	23	15.0
41-50 ไร่	15	9.7
51-60 ไร่	6	3.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 61 ไร่	28	18.2
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 146 ค่าเฉลี่ย = 36.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 24.18		
5. ลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตร		
พื้นที่ของตนเอง	150	97.4
พื้นที่เช่า	1	0.6
ที่ดินผู้อื่น ให้เพาะปลูกฟรี	3	2.0
6. กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตร		
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	132	85.7

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=154		
สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีเอกสารสิทธิ์ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)	22	14.3
โฉนด	3	1.9
ส.ป.ก.	19	12.3
นส.3	4	2.6
อื่น ๆ (หนังสือรับรอง)	1	0.6
7. รายได้ของครอบครัว ปี 2564		
7.1 รายได้ภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000	25	16.2
30,001 – 60,000	35	22.7
60,001 – 90,000	42	27.3
90,001 – 120,000	35	22.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 120,001	17	11.1
ค่าต่ำสุด = 5,000 ค่าสูงสุด = 600,000 ค่าเฉลี่ย = 85,548.7 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 71,865.02		
7.2 รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	62	40.3
10,001 – 30,000	27	17.5
30,001 – 60,000	49	31.8
60,001 – 90,000	10	6.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 90,001	6	3.9
ค่าต่ำสุด = 5,000 ค่าสูงสุด = 110,000 ค่าเฉลี่ย = 29,344.6 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 28,669.49		
7.3 รายได้รวม (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000	21	13.6
50,001 – 100,000	54	35.1
100,001 – 150,000	52	33.8
150,001 – 200,000	18	11.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 200,001	9	5.8
ค่าต่ำสุด = 10,000 ค่าสูงสุด = 620,000 ค่าเฉลี่ย = 115,000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 74,780		

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตร ในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแสดงค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย แสดงในตารางที่ 4.3 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตร ในเขตพื้นที่สูง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตร ในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก 7 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ความรู้ด้านการจัดการตลาดของผลิตผลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.83) รองลงมาคือ ได้รับการอบรม ประชาสัมพันธ์ สัมมนา ให้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า (ค่าเฉลี่ย = 3.79) มีส่วนร่วมในการรับฟัง ความรู้ด้านการตลาดแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.75) มีส่วนร่วมในการวางแผนการตลาดสินค้าทางการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.70) มีส่วนร่วมในการรับฟังการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.68) มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านคุณภาพสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.65) ทราบถึงปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.44) ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตร ในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับปานกลาง 8 ประเด็น ได้แก่ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.28) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.18) รับทราบและเข้าใจการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง และมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.06) มีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง และเข้าร่วมการประชุมการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.05) มีส่วนร่วมบูรณาการด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงร่วมกับหน่วยงานอื่น (ค่าเฉลี่ย = 2.88) และ มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 2.69) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

n=154

ประเด็นการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม*					mean (SD)	ความหมาย**
	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
การมีส่วนร่วมของเกษตรกร						3.34	ปานกลาง
1. การรับทราบและเข้าใจการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	0 (0.0)	21 (13.6)	108 (70.2)	20 (13.0)	5 (3.2)	3.06 (0.63)	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	4 (2.6)	18 (11.7)	104 (67.6)	23 (14.9)	5 (3.2)	3.05 (0.71)	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเกษตรบนพื้นที่สูง	3 (1.9)	17 (11.0)	87 (56.6)	43 (27.9)	4 (2.6)	3.18 (0.74)	ปานกลาง
4. การทราบถึงปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	4 (2.6)	16 (10.4)	50 (32.5)	77 (50)	7 (4.5)	3.44 (0.84)	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	3 (1.9)	25 (16.2)	60 (39.0)	58 (37.7)	8 (5.2)	3.28 (0.87)	ปานกลาง
6. การร่วมการประชาคมการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	8 (5.2)	30 (19.5)	71 (46.1)	37 (24.0)	8 (5.2)	3.05 (0.92)	ปานกลาง
7. การมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	4 (2.6)	35 (22.7)	68 (44.2)	41 (26.6)	6 (3.9)	3.06 (0.87)	ปานกลาง

หมายเหตุ * ระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=154

ประเด็นการมีส่วนร่วมของ เกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
8. การมีส่วนร่วมเป็น คณะกรรมการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	9 (5.8)	64 (41.6)	52 (33.8)	23 (14.9)	6 (3.9)	2.69 (0.93)	ปาน กลาง
9. มีส่วนร่วมบูรณาการด้าน การเกษตรบนพื้นที่สูงร่วมกับ หน่วยงานอื่น	3 (1.9)	53 (34.4)	65 (42.2)	25 (16.2)	8 (5.2)	2.88 (0.89)	ปาน กลาง
10. มีส่วนร่วมในการรับฟังการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้าน การเกษตรบนพื้นที่สูง	3 (1.9)	17 (11.0)	38 (24.7)	65 (42.3)	31 (20.1)	3.68 (0.98)	มาก
11. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้าน คุณภาพสินค้าเกษตร	6 (3.9)	14 (9.1)	36 (23.4)	70 (45.4)	28 (18.2)	3.65 (1.007)	มาก
12. ได้รับการอบรม ประชาสัมพันธ์ สัมมนา ให้ ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า	5 (3.2)	18 (11.7)	29 (18.8)	55 (35.7)	47 (30.5)	3.79 (1.10)	มาก
13. มีส่วนร่วมในการรับฟัง ความรู้ด้านการตลาดแก่ เกษตรกรบนพื้นที่สูง	5 (3.2)	17 (11.0)	34 (22.2)	53 (34.4)	45 (29.2)	3.75 (1.09)	มาก
14. มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ความรู้ด้านการจัดการตลาด ของผลิตผลทางการเกษตร	6 (3.9)	14 (9.1)	30 (19.4)	54 (35.1)	50 (32.5)	3.83 (1.10)	มาก
15. มีส่วนร่วมในการวางแผน การตลาดสินค้าทางการเกษตร บนพื้นที่สูง	7 (4.5)	15 (9.7)	33 (21.4)	61 (39.7)	38 (24.7)	3.70 (1.09)	มาก

หมายเหตุ * ระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง

ข้อมูล ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแสดงเป็น ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย แสดงในตารางที่ 4.4 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง มีระดับความคิดเห็นภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.49) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงาน ในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก 7 ประเด็น ได้แก่ การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.67) รองลงมา หน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร และการจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.64) การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.62) การจัดทำแผนการพัฒนาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ มีความเหมาะสม และ เกษตรกรมีการเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.60) และการมีส่วนร่วมในการจัดประชุมอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.41) ตามลำดับ และเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงาน ในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการติดตามการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.25) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง และการมีโอกาสนเสนอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวางแผนการผลิตด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 3.22) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับการเห็นด้วย *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ความคิดเห็นของเกษตรกร						3.49	มาก
						0.86	
1.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	2 (1.3)	15 (9.7)	87 (56.5)	47 (30.6)	3 (1.9)	3.22 (0.70)	ปานกลาง
1.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการติดตามการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	3 (1.9)	14 (9.2)	83 (53.9)	49 (31.8)	5 (3.2)	3.25 (0.75)	ปานกลาง
1.3 การมีโอกาสเสนอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวางแผนการผลิตด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	3 (1.9)	24 (15.6)	72 (46.8)	46 (29.9)	9 (5.8)	3.22 (0.85)	ปานกลาง
1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดประชุมอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	3 (1.9)	25 (16.2)	46 (29.9)	66 (42.9)	14 (9.1)	3.41 (0.93)	มาก
1.5 หน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร	2 (1.3)	17 (11.0)	37 (24.0)	77 (50.0)	21 (13.7)	3.64 (0.90)	มาก
1.6 การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำเกษตรบนพื้นที่สูง	2 (1.3)	16 (10.4)	34 (22.1)	81 (52.6)	21 (13.6)	3.67 (0.89)	มาก

หมายเหตุ * ระดับการเห็นด้วย ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นด้วย ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับการเห็นด้วย *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.7 การจัดทำแผนการพัฒนา ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง ของหน่วยงานต่าง ๆ มีความ เหมาะสม	3 (1.9)	16 (10.4)	41 (26.6)	73 (47.5)	21 (13.6)	3.60 (0.92)	มาก
1.8 การจัดทำโครงการ/กิจกรรม ต่าง ๆ ด้านการเกษตรบน พื้นที่สูงมีความเหมาะสม	2 (1.3)	15 (27.3)	42 (27.3)	72 (46.8)	23 (14.9)	3.64 (0.90)	มาก
1.9 เกษตรกรมีการเสนอแนะ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ การส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตรบนพื้นที่สูงของ หน่วยงานต่าง ๆ	1 (0.9)	22 (14.2)	32 (20.7)	82 (53.2)	17 (11.0)	3.60 (0.89)	มาก
1.10 การดำเนินงานของ หน่วยงานต่าง ๆ สามารถ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตร บนพื้นที่สูงได้อย่าง เหมาะสม	2 (1.3)	16 (10.4)	38 (24.7)	80 (51.9)	18 (11.7)	3.62 (0.87)	มาก

หมายเหตุ * ระดับการเห็นด้วย ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับการเห็นด้วย ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

3.2 ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ข้อมูลความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของ
หน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัด
พะเยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแสดงเป็น ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย แสดงในตารางที่ 4.5
การศึกษาปรากฏผลดังนี้

เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง มีระดับความต้องการภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.27) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ประเด็น ได้แก่ ต้องการได้รับความรู้/การทำการเกษตรที่เหมาะสมต่อพื้นที่ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 4.35) รองลงมา ต้องการหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง และ ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดการด้านการตลาดแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับผลผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 4.31) ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูงในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 4.29) ต้องการความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 4.28) ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการวางแผนการผลิตแบบบูรณาการในพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 4.27) และต้องการการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูงกับร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย = 4.23) ตามลำดับ และเกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ ต้องการให้มีมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย = 4.08)

ตารางที่ 4.5 ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ความต้องการของเกษตรกร						4.27 0.94	มาก ที่สุด
2.1 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	0 (0.0)	3 (1.9)	31 (20.1)	70 (45.5)	50 (32.5)	4.08 (0.78)	มาก

หมายเหตุ * ระดับความต้องการ ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการ ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=154

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2.2 ความร่วมมือของหน่วยงาน ต่าง ๆ แบบบูรณาการในการ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทำการเกษตรบนพื้นที่สูง	0 (0.0)	4 (2.6)	29 (18.8)	41 (26.7)	80 (51.9)	4.28 (0.86)	มาก ที่สุด
2.3 หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความรู้/ การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้าน การเกษตรที่ทันสมัยแก่ เกษตรกรบนพื้นที่สูง	1 (0.6)	1 (0.6)	32 (20.8)	36 (29.9)	48 (54.5)	4.31 (0.87)	มาก ที่สุด
2.4 การได้รับความรู้การทำ การเกษตรที่เหมาะสมต่อพื้นที่ ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง	0 (0.0)	3 (1.9)	25 (16.2)	41 (26.6)	85 (55.3)	4.35 (0.82)	มาก ที่สุด
2.5 หน่วยงานต่าง ๆ มีการวาง แผนการผลิตแบบบูรณาการ ในพื้นที่ให้เหมาะสมกับการ ทำการเกษตรบนพื้นที่สูง	1 (0.6)	8 (5.2)	27 (17.5)	31 (20.2)	87 (56.5)	4.27 (0.97)	มาก ที่สุด
2.6 หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดการ ด้านการตลาดแบบบูรณาการ ที่เหมาะสมกับผลผลิตทางการ เกษตรบนพื้นที่สูง	1 (0.6)	11 (7.1)	22 (14.3)	25 (16.3)	95 (61.7)	4.31 (1.01)	มาก ที่สุด
2.7 การทำประชาคมเกี่ยวกับการ ใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่ สูงกับร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่	1 (0.6)	8 (5.2)	31 (20.2)	28 (18.2)	86 (55.8)	4.23 (0.99)	มาก ที่สุด

หมายเหตุ * ระดับความต้องการ ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการ ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2.8 หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วน ร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูง ในการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร	1 (0.6)	8 (5.2)	27 (17.5)	27 (17.5)	91 (59.2)	4.29 (0.98)	มาก ที่สุด

n=154

หมายเหตุ * ระดับความต้องการ ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการ ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

4.1 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง มีประเด็น
ปัญหา ด้านการคมนาคม ด้านการสื่อสาร ด้านงบประมาณการดำเนินงาน ด้านลักษณะทางกายภาพ
และด้านความร่วมมือของหน่วยงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแสดงเป็น ค่าสถิติ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย แสดงในตารางที่ 4.6 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

4.1.1 การคมนาคม มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15)
โดยปัญหาด้านคมนาคม อยู่ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ สภาพถนนในการเดินทางเข้าพื้นที่
ในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 3.18) รองลงมา ความพร้อมใช้งานพาหนะของหน่วยงานในการเดินทางไป
ในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 3.17) ความเสี่ยงในการเดินทางไปในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย
3.14) และระยะทางในการเดินทางไปในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 3.12) ตามลำดับ

4.1.2 การสื่อสาร มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.74) โดย
ปัญหาด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่หรือ
หน่วยงานต่าง ๆ แบบเร่งด่วน เช่น โทรศัพท์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 2.87) รองลงมา สิ่งอำนวยความสะดวก
ในการใช้สื่อเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เช่น ไฟฟ้า สัญญาณ

อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 2.77) ความสามารถในการใช้สื่อในการส่งเสริมเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.68) และ ภาษาในการติดต่อสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 2.63) ตามลำดับ

4.1.3 งบประมาณการดำเนินงาน มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.73) โดยปัญหาด้านงบประมาณการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.80) และ ความเพียงพอของงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 2.73) ตามลำดับ

4.1.4 ลักษณะทางกายภาพ มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) โดยปัญหาด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ความทุรกันดารของสภาพภูมิประเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.12) และ ความแปรปรวนทางสภาพภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย 3.10) ตามลำดับ

4.1.5 ความร่วมมือกับหน่วยงาน มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.54) โดยปัญหาด้านความร่วมมือหน่วยงาน อยู่ในระดับน้อย 4 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 2.58) รองลงมา ความสม่ำเสมอของหน่วยงานภาคีในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 2.56) การให้ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ในการบูรณาการการส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 2.54) และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง (ค่าเฉลี่ย 2.49)

ตารางที่ 4.6 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นความต้องการ	ระดับของปัญหา *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.1 การคมนาคม						3.15 (0.79)	ปาน กลาง
1.1.1 สภาพถนนในการเดินทางเข้าพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง	5 (3.2)	14 (9.1)	93 (60.4)	32 (20.8)	10 (6.5)	3.18 (0.81)	ปาน กลาง

หมายเหตุ * ระดับของปัญหา ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหา ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นความต้องการ	ระดับของปัญหา *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.1.2 ความเสี่ยงในการเดินทางไป ในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง	8 (5.2)	14 (9.1)	92 (59.7)	29 (18.8)	11 (7.2)	3.14 (0.87)	ปาน กลาง
1.1.3 ความพร้อมใช้งานของ พาหนะในการเดินทางไป ในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง	1 (0.6)	17 (11)	99 (64.4)	29 (18.8)	8 (5.2)	3.17 (0.71)	ปาน กลาง
1.1.4 ระยะทางในการเดินทางไป ในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง	3 (1.9)	19 (12.4)	98 (63.6)	25 (16.3)	9 (5.8)	3.12 (0.77)	ปาน กลาง
1.2 การสื่อสาร						2.74 (0.95)	ปาน กลาง
1.2.1 ภาษาในการติดต่อสื่อสาร	9 (5.8)	65 (42.2)	63 (40.9)	8 (5.3)	9 (5.8)	2.63 (0.90)	ปาน กลาง
1.2.2 ความสามารถในการใช้สื่อ ในการส่งเสริมเกษตรกร	6 (3.9)	63 (40.9)	66 (42.9)	13 (8.4)	6 (3.9)	2.68 (0.84)	ปาน กลาง
1.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกใน การใช้สื่อเพื่อการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรใน เขตพื้นที่สูง เช่น ไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต	5 (3.2)	68 (44.2)	52 (33.8)	15 (9.7)	14 (9.1)	2.77 (0.99)	ปาน กลาง
1.2.4 การติดต่อสื่อสารกับ เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน ต่าง ๆ แบบเร่งด่วน เช่น โทรศัพท์ เป็นต้น	6 (3.9)	63 (40.9)	47 (30.6)	21 (13.6)	17 (11.0)	2.87 (1.07)	ปาน กลาง

หมายเหตุ * ระดับของปัญหา ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหา ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นความต้องการ	ระดับของปัญหา *					mean (SD)	ความ หมาย **
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.3 งบประมาณการดำเนินงาน						2.76 (0.75)	ปาน กลาง
1.3.1 ความเพียงพอของ งบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรแบบ บูรณาการของหน่วยงาน ต่าง ๆ	1 (0.6)	63 (40.9)	68 (44.3)	21 (13.6)	1 (0.6)	2.73 (0.73)	ปาน กลาง
1.3.2 ปัญหาด้านงบประมาณที่ ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรใน การพัฒนาการเกษตร	1 (0.6)	59 (38.3)	66 (42.9)	26 (16.9)	2 (1.3)	2.80 (0.77)	ปาน กลาง
1.4 ลักษณะทางกายภาพ						3.11 (0.67)	ปาน กลาง
1.4.1 ความทุรกันดารของสภาพ ภูมิประเทศ	2 (1.3)	16 (10.4)	103 (66.9)	27 (17.5)	6 (3.9)	3.12 (0.69)	ปาน กลาง
1.4.2 ความแปรปรวนทางสภาพ ภูมิอากาศ	2 (1.3)	16 (10.4)	103 (66.9)	30 (19.5)	3 (1.9)	3.10 (0.65)	ปาน กลาง
1.5 ความร่วมมือกับหน่วยงาน						2.54 (0.83)	น้อย
1.5.1 การมีส่วนร่วมของ หน่วยงานต่าง ๆ แบบ บูรณาการในการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรใน เขตพื้นที่สูง	7 (4.5)	72 (46.8)	52 (33.8)	22 (14.3)	1 (0.6)	2.58 (0.84)	น้อย

หมายเหตุ * ระดับของปัญหา ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหา ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=154

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					mean (SD)	ความ หมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.5.2 การให้ความร่วมมือของ หน่วยงานต่าง ๆ ในการบูร ณาการการส่งเสริม การเกษตรในเขตพื้นที่สูง	10 (6.5)	73 (47.4)	51 (33.1)	18 (11.7)	2 (1.3)	2.54 (0.83)	น้อย
1.5.3 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรในเขต พื้นที่สูง	9 (5.8)	80 (51.9)	46 (29.9)	18 (11.8)	1 (0.6)	2.49 (0.80)	น้อย
1.5.4 ความสม่ำเสมอของ หน่วยงานภาคีในการ ส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตรในเขตพื้นที่สูง	7 (4.5)	79 (51.3)	46 (29.9)	19 (12.4)	3 (1.9)	2.56 (0.84)	น้อย

หมายเหตุ * ระดับของปัญหา ได้แก่ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

** ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหา ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นและความต้องการในการการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

4.2.1 การมีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการร่วมเสนอแนะทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง ในเรื่ององค์ความรู้ ต่าง ๆ การต้องการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิต และมีความเหมาะสมกับพื้นที่ การวางแผนการผลิต และด้านการตลาด การวางแผนการตลาด การจัดการระบบตลาด รวมถึงราคาสินค้า

4.2.2 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรมีความคิดเห็นในเรื่องของการติดตามการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาส่งเสริม การทำโครงการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การจัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และการให้เกษตรกรได้เสนอปัญหาและแนวทางการทำการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

4.2.3 ด้านความต้องการ ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ และหน่วยงานภาคี บูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรที่เหมาะสมร่วมกัน และต้องการองค์ความรู้ เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยด้านการทำเกษตรที่เหมาะสมในเขตพื้นที่สูง จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้เสนอประเด็นสำคัญ จำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

สรุปการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง 3) ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง และ 4) ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการเข้าอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ ปี 2564 จำนวน 250 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การมีส่วนร่วม

ร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง 3) ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง และ 4) ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง

การทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ราย ตามวิธีการหาค่า ของ Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.964 ตอนที่ 3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนเขตพื้นที่สูง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.934 ตอนที่ 3.2 ความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนเขตพื้นที่สูง ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.932

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในการนัดหมายเกษตรกรในพื้นที่ จำนวน 154 ราย โดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยพร้อมทั้งได้อธิบายถึงคำถามเป็นรายข้อ แล้ว ทำแบบสอบถาม จนครบตามจำนวนเป้าหมายที่กำหนด คือจำนวน 154 ราย

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation, S.D.)

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 4 ข้อ ได้แก่ 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง 3) ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง และ 4) ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.3 มีอายุเฉลี่ย 48.28 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 84.4 ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 32.4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.54 คน และไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมร้อยละ 89.0

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวของเกษตรกรประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 100 ส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ร้อยละ 89.6 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.75 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่ มีลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 97.4 เป็นกรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 85.7 และในปี 2564 เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 85,548.7 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,344.6 บาท/ปี และรายได้รวมเฉลี่ย 115,000 บาท/ปี

1.3.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก คือ มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ความรู้ด้านการจัดการตลาดของผลิตผลทางการเกษตร ได้รับการอบรมประชาสัมพันธ์ ตั้มนมา ให้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า มีส่วนร่วมในการรับฟัง ความรู้ด้านการตลาดแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง มีส่วนร่วมในการวางแผนการตลาดสินค้าทางการเกษตรบนพื้นที่สูง มีส่วนร่วมในการรับฟังการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านคุณภาพสินค้าเกษตร และทราบถึงปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง

1.3.3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.49) พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นมาก คือ การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง หน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร การจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงมีความเหมาะสม การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงได้อย่างเหมาะสม การจัดทำแผนการพัฒนา

ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ มีความเหมาะสม เกษตรกรมีการเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมในการจัดประชุมอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง

2) ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรมีระดับความต้องการภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.27) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด คือ ต้องการได้รับความรู้/การเกษตรที่เหมาะสมต่อพื้นที่ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง ต้องการหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดการด้านการตลาดแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับผลผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูง ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูงในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ต้องการความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการวางแผนการผลิตแบบบูรณาการในพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง และต้องการการทำประชาคมเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูงกับร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่

1.3.4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

1) ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง พบว่าระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ การคมนาคม การสื่อสาร งบประมาณการดำเนินงาน และลักษณะทางกายภาพ และ ระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ ความร่วมมือกับหน่วยงาน

2) ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

(1) ควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนร่วมกับหน่วยงาน ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการร่วมเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ในเรื่ององค์ความรู้ ต่าง ๆ การต้องการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิต และมีความเหมาะสมกับพื้นที่ การวางแผนการผลิต และด้านการตลาด การวางแผนการตลาด การจัดการระบบตลาด รวมถึงราคาสินค้า

(2) เกษตรกรมีความคิดเห็นในเรื่องของการติดตามการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาส่งเสริม การทำโครงการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การจัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และการให้เกษตรกรได้เสนอปัญหาและแนวทางการทำการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

(3) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ และหน่วยงานภาคี บูรณาการ การส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรที่เหมาะสมร่วมกัน และต้องการองค์ความรู้ เทคโนโลยีด้าน การเกษตรที่ทันสมัยด้านการทำเกษตรที่เหมาะสมในเขตพื้นที่สูง จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามา ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร แบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาซำงน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษา พบว่า สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ ดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงาน ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการ ดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงาน และ ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมี ส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.3 มีอายุเฉลี่ย 48 ปี มีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน และไม่มี ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม เกษตรกรในพื้นที่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะทำไร่ มี จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่ มี ลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเอง และกรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทาง การเกษตรแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ และในปี 2564 เกษตรกรมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 85,548.7 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,344.6 บาท/ปี และรายได้รวมเฉลี่ย 115,000 บาท/ปี มีความสอดคล้องกับผลวิจัยของเพชร โทพล (2561) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย อำเภอ เมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มี ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นเกษตรกร และไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน เป็น สมาชิกสหกรณ์การเกษตร และไม่ได้เป็นเครือข่ายกับผู้มีอำนาจ ได้รับข่าวสารจากการประกาศ เสียงตามสายของหมู่บ้าน มีอายุเฉลี่ย 43 ปี มีรายได้เดือน 6,632.89 บาท มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนเฉลี่ย 37.83 ปี และมีขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย 4.45 คน

2.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง คือเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดขึ้น เช่น การฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง ด้านคุณภาพสินค้าเกษตร ด้านการตลาด การวางแผนการผลิต การร่วมประชาคม การประชุม การสนับสนุนการส่งเสริมการเกษตร การเสนอแนวทางและการเสนอปัญหา ในการส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิสิทธิ์ รัตนะ (2557) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านอ่อนนาถับ ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการวางแผน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าการขึ้นตอนการวางแผนเป็นเพียงการพูดคุย กำหนดข้อตกลง ซึ่งมองเห็นเป็นเพียงนามธรรม และสอดคล้องกับการศึกษาของ พิทยา สรวมศิริ และคณะ (อ้างถึงใน นฤชด สีดี. 2555) ได้จัดทำโครงการศึกษาและจัดทำคู่มือการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่สูงอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูงที่จะเกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเป็นกำลังขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการดำเนินงาน คือ การสำรวจแบบมีส่วนร่วม การสำรวจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินการดำรงชีวิต การสร้างข้อตกลงร่วมกัน และ การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี, สอดคล้องกับศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2565). พบว่าการทำการเกษตรระบบเกษตรที่สูงเป็นระดับที่สนับสนุนระบบการผลิตแบบยังชีพ เกษตรที่สูงจำต้องเรียนรู้กระบวนการผลิตแบบใหม่ โดยผ่านการฝึกอบรม การติดตามการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำศูนย์ รวมทั้งระบบการตลาด และการจัดการด้านการผลิตสินค้าเกษตรของที่สูง และสอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการของบีเน่ (Beane) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วนและทำให้การทำงานลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยการบูรณาการของหน่วยงานและภาคภา

2.3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

2.3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นภาพรวม อยู่ในระดับมาก ในเรื่อง การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง

ศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร การจัดทำโครงการ/กิจกรรม ต่าง ๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง การดำเนินงานการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร บนพื้นที่สูงอย่างเหมาะสม และให้เกษตรกรมีการเสนอข้อมูล และมีส่วนร่วมในการจัดประชุมด้านการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง มีความสอดคล้องกับ นายบัณฑิต ยืนยงธรรม (2550). ได้ศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ กรณีศึกษา : บ้านห้วยมะฆาง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรชาวไทยภูเขา เผ่าลาหู่ ต่อปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ได้จำแนกเป็นปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้ ปัจจัยด้านกายภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากที่สุด คือ มีแหล่งน้ำพอเพียง/ใกล้แหล่งน้ำ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากที่สุด กับรายได้ระยะยาว ปัจจัยด้านสังคม-เกษตรกร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากที่สุด กับการจับจองพื้นที่และป้องกันภาครัฐเวนคืน ปัจจัยด้านรัฐและเอกชน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับปานกลาง กับการกำหนดราคารับประกัน และปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับมากกับการคมนาคมที่สะดวกขึ้น และสอดคล้องกับ พิทยา สรวมศิริ (2555) แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นเป้าหมายหลัก 2 ประการ คือ (1) การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลด้านรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์ดิน น้ำและป่าไม้ ไปพร้อม ๆ และสมดุลกัน (2) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ที่ประชากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมดำเนินการในการดำรงชาติพันธุ์ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนมีการจัดการภูมิปัญญา ซึ่งทั้งสองประเด็นเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่มีความซับซ้อนมีเงื่อนไขจำนวนมากที่ต้องจัดการอย่างพอเหมาะและได้สมดุล

2.3.2 ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงาน ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ ต้องการให้มีความจัดการด้านการตลาด ร่วมกับหน่วยงานภาคี ต้องการให้หน่วยงานและเกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมกันในการส่งเสริมการเกษตร ต้องการให้หน่วยงานมีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรบนพื้นที่สูง และต้องการให้มีการวางแผนแบบบูรณาการกับหน่วยงานภาคี และเกษตรกรต้องการทำประชาคมเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ซึ่งความต้องการของเกษตรกร สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) (อ้างถึงใน รัชณี อรรถลาภี, 2556) อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ มนุษย์มีความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ซึ่งความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตร ต้องการองค์ความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัย ต้องการด้านการตลาดสินค้าเกษตรของเกษตรกรเอง ซึ่งสิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่

แล้วหรือยังเมื่อต้องการได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ และความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงจะกลายเป็นแรงขับหรือแรงจูงใจแทน, สอดคล้องกับ Sander (อ้างใน ภิมย์ โสภส 2557) ความต้องการของเกษตรกรชี้ให้เห็นลักษณะค่านิยม ทัศนคติ ระดับการศึกษา ฐานะในทางสังคมและเศรษฐกิจ การร่วมอยู่ในสังคม และความต้องการทางเทคโนโลยี สามารถใช้ชี้วัดปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม, สอดคล้องกับ Abraham H. Maslow (อ้างถึงใน รัชญรัตน์ ภัทรชนนวรพล 2560) ได้ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการงาน และ สอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (2560) ได้ศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาบนพื้นที่สูงในอดีตและปัจจุบัน ผลการศึกษาคือ ความต้องการการพัฒนารายชื้อบนพื้นที่สูง กล่าวคือ รายชื้อบนพื้นที่สูงยังคงมีความคาดหวังต่อภาครัฐในประเด็นสิทธิในที่ดินทำกินและการอยู่อาศัยที่เพียงพอเป็นเอกสารสิทธิ์เป็นเครดิตของครอบครัวที่ใช้เป็นหลักประกันความมั่งคั่งสินส่วนบุคคลได้ถ่ายโอนสู่บุตร-หลานได้ ต้องการการรองรับอาชีพที่ต้องมีความรู้ทักษะและวิธีการจัดการ พืชผลทางการเกษตรที่ถูกต้อง มีรัฐบาลดูแล เชิงเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย รวมถึงมีการต้องการตลาดและระบบการตลาดที่รองรับผลผลิตที่จะออกจำหน่ายอย่างเพียงพอ และมีการส่งเสริมให้มีการสร้างตลาดชุมชน และตลาดออนไลน์ เพื่อจำหน่ายสินค้าทางเกษตรของเกษตรกร ทำให้ได้ราคาดีและไม่ขาดทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งความต้องการของเกษตรกรต้องมีหน่วยงานมาบูรณาการร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับ บีเน่ (Beane, 1991) การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน

2.4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

2.4.1 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

1) การคมนาคม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับสภาพถนนในการเข้าพื้นที่ พบถนนไม่สมบูรณ์ ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง หรือถนนที่เป็นเส้นทางธรรมชาติ โดยในพื้นที่ตำบลผาซางน้อย ทางองค์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อยมีนโยบายในกา

ปรับปรุงและซ่อมแซมถนนในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านตามรอบของงบประมาณ และมีการแก้ไขเมื่อถนนมีดินถล่มปิดเส้นทางจราจร

2) *การสื่อสาร* มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเกษตรกรที่ต้องมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน แบบเร่งด่วน เช่น โทรศัพท์ เป็นต้น รวมถึงการที่หน่วยงานจะใช้สื่อในการให้ความรู้ เพราะบางพื้นที่ไม่มีไฟฟ้า และไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต จึงเป็นปัญหาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยแต่ละหน่วยงานที่จะเข้าไปอบรมหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีต่าง ๆ จะต้องมีการติดต่อผ่านทางผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ กศน. ในพื้นที่ก่อนล่วงหน้า เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเตรียมสื่อ หรือ สื่อสารให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

3) *งบประมาณการดำเนินงาน* มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาด้านการเกษตร ด้านของหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำงบประมาณเข้าไปในพื้นที่ จะมีการเขียนแผนตามนโยบายของหน่วยงาน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานในแต่ละโครงการ จึงจำเป็นต้องชี้แจงและทำความเข้าใจให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

4) *ลักษณะทางกายภาพ* มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นความทุรกันดานของสภาพภูมิประเทศ เพราะบางพื้นที่ เกษตรกรอาศัยอยู่ในพื้นที่กลางหุบเขา หรือสันเขา การเดินทางของหน่วยงานต้องเป็นไปตามลักษณะพื้นที่ และความแปรปรวนทางสภาพภูมิอากาศ ที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล เช่น ฤดูฝน ในบางพื้นที่หน่วยงานไม่สามารถเข้าพื้นที่ของเกษตรกรได้ เพราะสภาพถนนลื่น หรือถนนถูกทำลาย หน่วยงานที่จะเข้าพื้นที่ไปหาเกษตรกรในเขตพื้นที่สูง ต้องจัดทำแผนการเข้าพื้นที่

2.4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรควรได้เข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง การติดตามการดำเนินงาน การจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเสนอปัญหาเกี่ยวกับการทำการเกษตรบนพื้นที่สูงต่าง ๆ และองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ที่เกษตรกรในพื้นที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางให้ทางหน่วยงาน นำไปใช้ดำเนินการและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคี ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกรในเขตพื้นที่สูงมากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การร่วมคิด หน่วยงานในระดับพื้นที่ เช่น ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) ศูนย์พัฒนาพื้นที่โครงการหลวงปางคำ สำนักงานเกษตรอำเภอบึง อังค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย และศูนย์ศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบึง เป็นต้น ได้ร่วมกระบวนการร่วมคิดในการบูรณาการทำงานการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ให้มีประสิทธิภาพ กิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ไขปัญหาและความต้องการ เช่นการประชามคมของเกษตรกร การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้

3.1.2 การร่วมตัดสินใจ หน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สูง จัดกระบวนการบูรณาการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการจัดทำแผนปฏิบัติงานในพื้นที่ร่วมกับเกษตรกรเป้าหมาย

3.1.3 การร่วมปฏิบัติ หน่วยงานในพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมปฏิบัติ เช่น การรับถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสม การทำแปลงเรียนรู้ การขายผล และติดตามเกษตรกรที่ได้ผล ดีแล้ว ในพื้นที่สูง

3.1.4 การร่วมติดตาม หรือประเมินผล ของหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือ โดยร่วมประเมินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ กิจกรรมที่มีความเหมาะสม เพื่อจะดำเนินการต่อ และขยายผลต่อไป

3.1.5 การร่วมรับประโยชน์ หน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรติดตามเกษตรกรที่มีความสำเร็จในอาชีพ และสามารถเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม เพื่อขยายผลให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ต่อไป และความสำเร็จในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตร

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรกับโครงการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวงปางคำ

3.2.2 ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

3.2.3 ควรศึกษาองค์ความรู้ของเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมในเขตพื้นที่สูง

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลราชภัฏนครราชสีมา

บรรณานุกรม

- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. (ค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) *การคิดเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). *การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์
- ทวี เลรามัญ. (2550). *ความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- นันทัชพร การสมดี. (2554). *การมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองเล็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- นฤชล ลีดี. (2555). *ความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรบนพื้นที่สูง จังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาชิราษ.*
- บัณฑิต ยืนยงธรรม (2550). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ กรณีศึกษา : บ้านห้วยมะขาง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้*
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ. (2563). *การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราษ.
- ประเวศ ะลี. (2545). *วิถีนุชย์ในศตวรรษที่ 21 สู่ภุมิใหม่แห่งการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: มูลินนิธิศคศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ประชัย ศรีจามร. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาดำบลป่าอ้อคอนชัย อ าเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาลังคมและสิ่งแวดล้อม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*

- ปัญญา เฉลียวชาติ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2556). *เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เพชร โทพล. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- พระธรรมปิฎก. (2538). *พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: ชมรมพุทธศาสตร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- พิทยา สรวมศิริ. (2555). *การใช้ที่ดินและการพัฒนาชนบทบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- พิสิทธิ์ รัตนะ. (2557). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาถ้ำ ในจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ภิรมย์ โสฬส. (2557). *การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บิ๊กพอย์ท์.
- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเต็ลดูเมน. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <https://www.rajk.org/rajk-school/schools-foundation-support/item/109-2019-09-15-14-09-47.html>.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปาง จังหวัดพะเยา. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <https://phayaonfe.krookorsornor.com>.
- ศูนย์พัฒนาพื้นที่โครงการหลวงปางค่า. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <https://royalprojectthailand.com/pangka>.
- ศูนย์พัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูงจังหวัดพะเยา. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <http://www.hdc-py.go.th/ContentRead.aspx?c=mission>.

- ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2565). *ระบบเกษตรที่สูง*. สืบค้นจาก <http://www.mcc.cmu.ac.th>.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง). (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <http://www.haec08.doae.go.th>.
- สงวน การศ. (2551). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์
- สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <http://r07.ldd.go.th/pyo01>.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <https://www.hrdi.or.th/About/Introduce>.
- สุทธิ จันทรวงษ์และคณะ. (2560). *โครงการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาบนพื้นที่สูงในอดีตและปัจจุบัน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ลพบุรี: วิ.เอส.ยูชท์ ก๊อปปี้ แอนด์ ซัพพลาย.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <http://www.phayao.doae.go.th/page/role-mission>.
- สำนักงานเกษตรอำเภอปง จังหวัดพะเยา. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- อकिन รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. (2565). *บทบาทหน้าที่หน่วยงาน*. สืบค้นจาก <https://www.phachangnoilocal.go.th/obt/duty>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565*. (ครั้งที่ 1).
- อภิญญา กังสนารักษ์. (2554). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินท์ สฟโชคชัย (2550). *หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governace)* กรุงเทพมหานคร ข้าวเด่น ก.พ.ร.
- Beane, James A. (1991). *Curriculum Planning and Development*. Boston: Allyn and Bacon.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สถาบันวิจัย

แบบสอบถามเลขที่

วันที่สอบถาม...../...../.....

แบบสอบถามการวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง
การมีส่วนร่วมของหน่วยงานเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมแบบบูรณาการ
ในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาโทของ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อศึกษากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความคิดเห็น และความต้องการของเกษตรกร ในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง คำตอบจากแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง ตามความคิดเห็น และความต้องการของท่าน ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อส่วนรวม

2. แบบสอบถามเกษตรกรแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมบนเขตพื้นที่สูง

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง

นางสาวพรนิภา ทาวงค์

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม
 สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจเกษตรกร

คำแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนด

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร

- 1.1 เพศ ( ) 1 ชาย ( ) 2 หญิง A11
- 1.2 อายุ.....ปี A12
- 1.3 สถานภาพสมรส A13
 ( ) 1 โสด ( ) 2 สมรส ( ) 3 หม้ายหรือหย่าร้าง
- 1.4 ระดับการศึกษาที่จบ A14
 ( ) 1 ไม่ได้รับการศึกษา ( ) 2 ประถมศึกษา
 ( ) 3 มัธยมศึกษาตอนต้น ( ) 4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 ( ) 5 อนุปริญญา/ปวส. ( ) 6 ปริญญาตรี
 ( ) 7 ปริญญาโท ( ) 8 อื่นๆ ระบุ.....
- 1.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) A15
- 1.6 ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม A16
 ( ) 1 ไม่มี ( ) 2 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 ( ) 3 สมาชิก อบต. ( ) 4 อื่น ๆ ระบุ.....

2. สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

- 2.1 อาชีพของครอบครัว (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ( ) 2.1.1 ข้าราชการ/พนักงานราชการ ( ) 2.1.2 พนักงาน/ลูกจ้าง A211 A212
 ( ) 2.1.3 ลูกจ้างราชการ ( ) 2.1.4 รับจ้างทั่วไป A213 A214
 ( ) 2.1.5 ทำนา ( ) 2.1.6 ทำไร่ A215 A216
 ( ) 2.1.7 ค้าขาย ( ) 2.1.8 อื่น ๆ (ระบุ)..... A217 A218
- 2.2 จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน A22
- 2.3 จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด ..... ไร่ A23
 2.3.1 พื้นที่ของตนเอง.....ไร่ A231
 2.3.2 พื้นที่เช่า.....ไร่ A232
 2.3.3 ที่ดินที่ผู้อื่น ให้เช่าปลูกพืช..... ไร่ A233
- 2.4 กรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตร A24
 ( ) 1. ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ( ) 2. มีเอกสารสิทธิ์

หากที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ เป็นแบบ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ( ) 2.4.1 โฉนด ( ) 2.4.2 ส.ป.ก. ( ) 2.4.3 นส.3 A241 A242 A243
 ( ) 2.4.4 อื่น ๆ (ระบุ)..... A244

2.5 การประกอบอาชีพการเกษตร (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ( ) 2.5.1 ทำนา ( ) 2.5.2 ทำไร่ A251 A252
 ( ) 2.5.3 ทำสวน ( ) 2.5.4 ทำเกษตรผสมผสาน A253 A254
 ( ) 2.5.5 ทำประมง ( ) 2.5.6 ปลูกสัตว์ A255 A256

2.6 รายได้ของครอบครัว ปี 2564

- 2.6.1 ภาคการเกษตร.....บาทต่อปี A261
 2.6.2 นอกภาคการเกษตร.....บาทต่อปี A262
 2.6.3 รายได้รวม.....บาทต่อปี A263

**ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานใน
 การส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรในเขตพื้นที่สูง**

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือกคำตอบทางขวามือเพียงคำตอบเดียว ที่ตรงกับ
 ระดับการมีส่วนร่วมของท่าน กับการดำเนินงานบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและ
 เอกชน ในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน	ระดับการมีส่วนร่วม					
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
1.ท่านรับทราบและเข้าใจการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนพื้นที่สูงเพียงใด						B1
2.ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนพื้นที่สูงเพียงใด						B2
3.ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเกษตรบนพื้นที่สูงเพียงใด						B3
4.ท่านทราบถึงปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงเพียงใด						B4
5.ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B5

ประเด็นการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน	ระดับการมีส่วนร่วม					
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
6. ท่านเคยร่วมการประชุมการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B6
7. ท่านมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B7
8. ท่านมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B8
9. ท่านมีส่วนร่วมบูรณาการด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงร่วมกับหน่วยงานอื่น เพียงใด						B9
10. ท่านมีส่วนร่วมในการรับฟังการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B10
11. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านคุณภาพสินค้าเกษตรเพียงใด						B11
12. ท่านได้รับการอบรม ประชาสัมพันธ์ สัมมนา ให้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า เพียงใด						B12
13. ท่านมีส่วนร่วมในการรับฟัง ความรู้ด้านการตลาดแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B13
14. ท่านมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ความรู้ด้านการจัดการตลาดของผลิตผลทางการเกษตร เพียงใด						B14
15. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการตลาดสินค้าทางการเกษตรบนพื้นที่สูง เพียงใด						B15
16. อื่น ๆ ระบุ.....						B16

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1) .....

2) .....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตรบนเขตพื้นที่สูง

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง
คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือกคำตอบทางขวามือเพียงคำตอบเดียว ที่ตรงกับระดับ
ความคิดเห็นของท่าน เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตรของ
หน่วยงานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่สูง โดยท่านเห็นด้วยในระดับใด

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับการเห็นด้วย					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
1.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมบนพื้นที่สูง						C11
1.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการติดตามการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมบนพื้นที่สูง						C12
1.3 เกษตรกรมีโอกาสนำเสนอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวางแผนการผลิตด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง						C13
1.4 เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดประชุมอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง						C14
1.5 หน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร						C15
1.6 การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง						C16
1.7 การจัดทำแผนการพัฒนาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ มีความเหมาะสม						C17
1.8 การจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงมีความเหมาะสม						C18

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับการเห็นด้วย					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
1.9 เกษตรกรมีการเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ						C19
1.10 การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงได้อย่างเหมาะสม						C110
1.11 อื่น ๆ ระบุ.....						C111

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1) .....

2) .....

2. ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือกคำตอบทางขวามือเพียงคำตอบเดียว ที่ตรงกับระดับความต้องการของท่าน เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูงของหน่วยงานต่าง ๆ

ประเด็นความต้องการ	ระดับการเห็นด้วย					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
ท่านมีความต้องการในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้เพียงใด						
2.1 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง						C21
2.2 ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรบนพื้นที่สูง						C22

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
2.3 หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง						C23
2.4 การได้รับความรู้การทำเกษตรที่เหมาะสมต่อพื้นที่ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง						C24
2.5 หน่วยงานต่าง ๆ มีการวางแผนการผลิตแบบบูรณาการในพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำเกษตรบนพื้นที่สูง						C25
2.6 หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดการด้านการตลาดแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับผลผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูง						C26
2.7 การทำประชาคมเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูงกับร่วมกับหน่วยงานต่างๆในพื้นที่						C27
2.8 หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูงในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร						C28
2.9 อื่น ๆ ระบุ.....						C29

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ
ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

1. ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือกคำตอบทางขวามือเพียงคำตอบเดียว ที่ตรงกับระดับ
ของปัญหาตามความเป็นจริงในการดำเนินงานแบบบูรณาการในเขตพื้นที่สูงของ
หน่วยงานต่าง ๆ

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
1.1 ด้านการคมนาคม						
1.1.1 สภาพถนนในการเดินทางเข้าพื้นที่ในเขต พื้นที่สูง						D111
1.1.2 ความเสี่ยงในการเดินทางไปในพื้นที่ในเขต พื้นที่สูง						D112
1.1.3 ความพร้อมใช้งานของพาหนะในการเดินทาง ไปในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง						D113
1.1.4 ระยะทางในการเดินทางไปในพื้นที่ในเขต พื้นที่สูง						D114
1.1.5 อื่น ๆ ระบุ						D115
1.2 ด้านการสื่อสาร						
1.2.1 ภาษาในการติดต่อสื่อสาร						D121
1.2.2 ความสามารถในการใช้สื่อในการส่งเสริม เกษตรกร						D122
1.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อเพื่อการ ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เช่น ไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต						D123
1.2.4 การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน ต่าง ๆ แบบเร่งด่วน เช่น โทรศัพท์ เป็นต้น						D124

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
1.2.5 อื่น ๆ ระบุ						D125
1.3 ด้านงบประมาณการดำเนินงาน						
1.3.1 ความเพียงพอของงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของ หน่วยงานต่าง ๆ						D131
1.3.2 ปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับไม่ตรงกับ ความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาการ เกษตร						D132
1.3.3 อื่น ๆ ระบุ						D133
1.4 ด้านลักษณะทางกายภาพ						
1.4.1 ความทุรกันดารของสภาพภูมิประเทศ						D141
1.4.2 ความแปรปรวนทางสภาพภูมิอากาศ						D142
1.4.3 อื่น ๆ ระบุ						D143
1.5 ด้านความร่วมมือกับหน่วยงาน						
1.5.1 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ แบบ บูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตรในเขตพื้นที่สูง						D151
1.5.2 การให้ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ใน การบูรณาการการส่งเสริมการเกษตรในเขต พื้นที่สูง						D152
1.5.3 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง						D153
1.5.4 ความสม่ำเสมอของหน่วยงานภาคีในการ ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง						D154
1.5.5 อื่น ๆ ระบุ						D155

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1) .....

2) .....

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือกคำตอบทางขวามือเพียงคำตอบเดียว ที่ตรงกับข้อเสนอแนะของท่าน เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นข้อเสนอแนะแนวทาง	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
หน่วยงานต่าง ๆ ควรดำเนินงานดังนี้					
2.1 การบูรณาการวางแผนด้านการผลิตสินค้าการเกษตรในเขตพื้นที่สูง					
2.2 ความร่วมมือกับเกษตรกรในเขตพื้นที่สูงในการจัดทำแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร					
2.3 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตด้านการเกษตรที่ทันสมัยเพื่อถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในเขตพื้นที่สูง					
2.4 การสร้างการมีส่วนร่วมในการบูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง					
2.5 การบูรณาการ การจัดการตลาดของสินค้าทางการเกษตรในเขตพื้นที่สูง					
2.6 อื่น ๆ ระบุ					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1) .....

2) .....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ภาคผนวก ข

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
1. นายบุญมี แก้วเพชรวงศ์	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง)	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง)
2. นายอภิวิชญ์ ไชยคำ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา
3. นายชัยยา ปิรมแพง	ครูอาสาสมัครฯ	ศูนย์การศึกษาานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปง จังหวัดพะเยา
4. นางสาวกรรณิการ์ วงกาวิณ	นักวิชาการไม้ผล	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวพรนิภา ทวางค์
วัน เดือน ปีเกิด	27 เมษายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีชีวภาพ) สาขาเทคโนโลยีชีวภาพอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร ปี พ.ศ. 2551
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง)
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

